

Hak-al

1975 - 2025
NVWC 50 JAAR

Het Oortdeel

Louis van Oort
Lvanoort@planet.nl

Een club om van te houden

In 1995 werd ik officieel lid van de NVWC, maar al ruim voor die tijd kwam de Culemborgse natuur- en vogelwacht op mijn pad. Ik zat in 1981 op het KWC in VWO 2 en raakte daar bevriend met klasgenoot Felix Schoenmakers uit Wijk bij Duurstede. We deelden namelijk een grote liefde voor natuur in het algemeen en vogels in het bijzonder. Felix nam me mee naar de trektelpost in de Redichemse Waard, waar ik als 13-jarig kereltje tussen de grote mannen mee mocht tellen. Ik weet niet meer wie er allemaal op de post stonden destijds (onder hen ongetwijfeld Marcel van der Tol), maar ik weet wel dat ik in dat najaar van 1981 meteen voor altijd de trekgeluiden van veldleeuwerik en vink heb geïnterneerd. Als ik toen had volgehouden, zou ik inmiddels ook dik 40 jaar lid zijn geweest van de NVWC. Maar Felix vond natuur interessanter dan school (volkomen terecht) en zijn cijfers gleden hierdoor dusdanig af dat hij naar een andere klas moest. Hierdoor verloor ik hem helaas uit het oog (daar heb ik nog spijt van).

En waar Felix een prominent lid werd van de vogelwerkgroep (en helaas al op 26-jarige leeftijd overleed), raakten de vogels bij mij op de achtergrond. Voetbal, meiden en studie kregen voorrang. Na mijn 18e begon ik weer meer en meer in de ban van vogels te raken, maar ik deed het allemaal in mijn eentje en had het gevoel qua kennis niet verder te raken. Toen ik eenmaal afgestudeerd en het huis uit was, gunde ik mezelf de tijd om weer terug te keren in de schoot van de NVWC. Ook al omdat er in Geldermalsen niks vergelijkbaars was. Ik belde met de coördinator van de vogelwerkgroep van destijds, Stijn Brand uit de Bachlaan, om te vragen hoe ik lid kon worden en of er al activiteiten op het programma stonden. Het was de strenge winter van '95/'96 en ja hoor, ik kon meteen het volgende weekend al mee met de ganzenexcursie naar Zeeland. Mensenkinderen wat vond ik dat geweldig. Gewoon de hele dag lekker vogels kijken met andere vogelaars. Het voelde als thuiskomen. Wat een geweldige club was dit. En wat deden ze veel! Ik mocht in het voorjaar van '96 ook al meteen mee met de nul-inventarisatie voor de ophanden zijnde dijkverzwaring na de bijna-overstroming

van 1995. In alle vroegte met Kars luisteren en noteren wat er allemaal langs de dijken zat te zingen, magisch vond ik het. In 1995 was ook de '24 uur natuur'-dag, ter gelegenheid van het 20-jarig jubileum, waarbij de Ketelvink een etmaal lang als gezellig hoofdkwartier fungeerde. Daar kreeg ik ook een beeld van hoe breed deze club was, welke werkgroepen er waren en wie daar allemaal een rol in speelden. Ik was in veel opzichten onder de indruk: wat een leuk volk en wat een bak kennis.

Ik denk dat ze in die periode bijkans gek geworden zijn van mijn hysterisch enthousiasme. Ik deed dan ook echt overal aan mee. Saaie werkgroepvergaderingen? Allemaal leuk! Vrijwel vlinderloze groene-woestijnstukken in het Beesdsche Veld inventariseren voor het boekje Vlinderen tussen Lek & Linge? Kom maar op! En natuurlijk trektellen. Ik heb in die laatste jaren van de 20ste eeuw bijna geen zaterdagtelling overgeslagen, weer of geen weer.

Na die overdonderende start zijn we 30 jaar verder en is de NVWC een integraal onderdeel van mijn leven geworden. Al was het maar vanwege de ijzeren regelmaat van de Hak-al, waaraan ik dit jaar 24 jaar verbonden ben. Of de jaarlijkse deelname aan de Big Day, die inmiddels ook al aan haar 24ste editie toe is. In die drie decennia heb ik talloze fantastische en interessante mensen leren kennen bij de NVWC, en soms weer zien wegvallen, heel veel nuttig werk (vind ik zelf dan) verricht in de vorm van inventarisaties en tellingen, prachtige excursies en andere activiteiten meegemaakt en zelfs vrienden voor het leven opgedaan. Ik had over dit alles nog makkelijk 271 Oortdelen kunnen vullen, maar dat wil ik niemand aandoen. Het is ook niet nodig, want deze jubileumeditie van de Hak-al staat vol met schitterende verhalen en wetenswaardigheden uit de lange historie van de NVWC. Daar staan verrassend veel dingen tussen die ik niet wist en ik kan me zo voorstellen dat dat voor veel meer leden geldt; zelfs voor de 'mastodonten' van de NVWC. Het waren 50 mooie jaren en er komt nog zoveel moois aan. Echt hoor, de NVWC is ook na een halve eeuw een club om van te houden. En dat doen we dan ook hartstochtelijk! 🐦

Arjan Brenkman (l.) en Louis van Oort na afloop van de Big Day 2005.
© NVWC

Coverfoto: het NVWC-laantje.
© Kars Veling

2025 Jubileum special

NVWC
50 JAAR

4

6

12

16

22

26

28

32

36

40

In dit nummer

50 jaar NVWC Jubileum-special

- 2 Het Oordeel – Een club om van te houden
- 4 Van het bestuur
en 50 jaar NVWC en de gemeente Culemborg
- 6 50 jaar Natuur- en Vogelwacht Culemborg
- 11 Daarom NVWC – Harry van de Warenburg, Berry Lucas
- 12 50 jaar NVWC – interview met Gerard van Zuijlen
- 14 Daarom NVWC – Paul van Veen
- 15 Daarom NVWC – Jouke Altenburg
- 16 50 jaar NVWC – interview met Chris Kalden
- 18 Op zoek naar een onderkomen
- 21 Daarom NVWC – Shenja Kroll, Tijn Smeeman
- 22 50 jaar NVWC – interview met Leo van der Kooij
- 24 Daarom NVWC – Gabrielle van Appeldoorn
- 25 Daarom NVWC – Hans Kunstman, Henk Vennix
- 26 50 jaar NVWC – interview met Kees van de Vate
- 28 50 jaar illustraties in de Hak-al
- 32 50 jaar NVWC – interview met Frans Waroux
- 34 Daarom NVWC – Louis van Oort, Arjan Brenkman
- 35 Daarom NVWC – Ellen Geleedst
- 36 50 jaar Hak-al
- 39 Daarom NVWC – Gijsje van Ingen
- 40 50 jaar Natuurontwikkeling
- 46 Daarom NVWC – Margriet Hunfeld
- 47 Colofon, info en adressen
- 48 Dank aan alle geïnterviewden, auteurs en fotografen

www.nvwc.nl

door Kars Veling

50 jaar jong

Vijftig jaar geleden begon het allemaal op Zandstraat 32a. De NVWC werd opgericht, met als hoofddoelstelling jeugd vanaf 12 jaar liefde voor de natuur bij te brengen en om inventarisaties uit te voeren. Nu, in 2025 bestaan we nog altijd en met meer leden dan ooit. En met tal van activiteiten door enthousiaste werkgroepsleden. Natuuronderzoek is nog steeds een van de pijlers. Onderzoek niet alleen van vogels maar ook van zoogdieren, insecten, planten, amfibieën en weekdieren. En natuurlijk de bescherming daarvan. Maar net als in het begin is bewustwording een hoofdtaak. Mensen, jong en oud, enthousiast maken over die prachtige natuur die we nog hebben. Want als mensen zich daarvan bewust zijn, zijn ze zuinig op planten en dieren; op de natuur dus.

'Een aantal malen zijn we gezamenlijk, dus met mensen vanuit de gemeente en vanuit de NVWC op de fiets gestapt.'

50 jaar NVWC en de gemeente Culemborg

door Kars Veling

“N.a.v. uw brief van 23 maart 1975 delen we u mede dat het naar onze mening niet tot de taak van de gemeente behoort om voor vogelwachters een ruimte beschikbaar te stellen.”

B&W gemeente Culemborg

Dit was het eerste officiële contact tussen de gemeente en de NVWC. Dit was direct na de oprichting. Al snel werd het positiever, want we kwamen in aanmerking voor een subsidie vanwege het educatieve karakter van de club. De jeugd was een van onze speerpunten toen.

Na een paar jaar werd de NVWC een serieuze partner van de gemeente en was er veel en redelijk intensief contact. Dat leidde er in 1988 toe dat er twee vertegenwoordigers van ons in de nieuw ingestelde Milieu Advies Raad (MAR) plaats namen en in 1990 werd dat nog eens extra duidelijk toen we, uit handen van wethouder Eigeman, de Culemborgse Milieuprijs ontvingen. Daarbij hoorde een bedrag van 3000 gulden dat we hebben gebruikt voor educatieve diaserie's over de natuur in en rond Culemborg. In datzelfde jaar kwamen we, op onze jubileumdag, met een uitgewerkte visie over de kansen die we zagen voor de natuur in onze omgeving, die we aan de gemeente aanboden.

Natuur in ontwikkeling

Sander Booms, al meer dan 23 jaar in dienst bij de gemeente: “De helft van het gemeentelijk beleid is een kwestie van goed opletten: bij welke ontwikkelingen komt natuur onder druk, waar zijn er kansen. De NVWC heeft ons al die jaren goed geholpen als de gemeente soms toch te weinig oplettend.”

Het was natuurlijk niet altijd koek en ei tussen ons en de gemeente. Wij stonden voor de natuur en kwamen daar ook voor in actie en de activiteiten van de gemeente waren daar niet altijd goed voor. We waren de luis in de pels en weten natuurlijk ook wel dat de gemeente een heel andere verantwoordelijkheid heeft dan een

club natuurbeschermers. En al vele jaren weten we dat ook voor de gemeente een natuurvriendelijk beheer het beste is, maar omdat er zoveel verschillende mensen mee bezig zijn, gaat er ook gewoon regelmatig weer iets mis.

Tanja van Rossum, al vele jaren de contactpersoon tussen de gemeente en de NVWC: “De NVWC houdt ons scherp. In goede samenwerking helpen ze ons bij het ontwikkelen en beheren van de natuur in de gemeente. Ze trekken aan de bel als er zaken niet goed lopen en zoeken samen met ons naar een oplossing.”

Fietstocht

Een aantal malen zijn we gezamenlijk, dus met mensen vanuit de gemeente en vanuit de NVWC op de fiets gestapt om allerlei concrete plekken te bezoeken en te kijken en overleggen wat daar de ideale inrichting en beheer zou kunnen zijn, zeer stimulerend! We hebben ook al jarenlang één of twee maal per jaar een overleg met de gemeente, maar dan ben je vaak te laat.

Het afgelopen jaar (2024) zijn we gestart met een regelmatig, maandelijks overleg waarin alle actuele zaken aan de orde kunnen komen. Vanuit de NVWC zijn Ada Wille en Annette van Berkel betrokken en namens de gemeente Hans van den Anker en Jeanine Pieck. Ook sluiten soms anderen bij dit korte en concrete overleg aan en zowel voor de gemeente als voor de NVWC is dit een hele positieve ontwikkeling.

Jeanine, beleidsadviseur groen en landschap en Hans, opzichter bermen en watergangen: “De NVWC is voor ons al jarenlang een belangrijke partner als het gaat om kennis van de natuur in de stad. De vrijwilligers van de NVWC zijn onze ogen, oren en ondersteunende handen in de stad. Door de gezonde samenwerking en korte lijntjes tussen de gemeente en de NVWC zorgen we samen dat de natuur van Culemborg veerkrachtig is en wordt Culemborg steeds mooier.”

Milieuadviesraad in functie

CULEMBORG — Wethouder P. Glasbergen installeerde donderdagavond 26 november de nieuwe Culemborgse milieu-adviesraad. De raad gaat de gemeente adviseren en neemt initiatieven op het terrein van milieubeheer.

Krantenartikel Milieu Advies Raad MAR Culemborg.
Culemborg: natuur in ontwikkeling
Krantenartikel Culemborgse Milieuprijs.

Eerste Culemborgse Milieuprijs voor jubilerende NVWC

berg als eerste met de gemeentelijke Milieuprijs te belonen. De prijs bestaat uit / 3000, verdeeld over twee

Vijftig jaar Natuur- en Vogel

door Kars Veling

Woensdag 5 maart 1975: een kilo aardappelen kostte toen € 0,27 en een liter bier € 0,67, hoewel we toen nog met guldens betaalden. Het was een gemiddelde, vrijwel geheel bewolkte dag met een gem. temperatuur van 7.5 °C. Er viel in totaal 1.6 mm neerslag in een periode van 2.7 uur. De zon scheen 1.8 uur waarbij de maximale temperatuur uitkwam op 11.8 °C terwijl de minimale temperatuur op 4.9 °C bleef steken.

Links: Culemborgse Courant bericht oprichting, maart 1975
Boven: Han, Gerard en Natasja Jansen in Kamp Schelphoek 1981

nog steeds zeer actieve Leo van der Kooij en Frans Waroux. Arno Bos werd de contactpersoon en ook Chris Kalden, die actief was in de Milieuwerkgroep Noordwest Betuwe gaf aan mee te willen werken. Er werd een vliegende start gemaakt, want nog in dezelfde maand maart waren er excursies en bijeenkomsten om de jeugdgroep te vormen en om plannen te maken voor de vogelinventarisaties.

De eerste ledenlijst telde 31 leden, waarvan Han Jansen de eerste was. Zij zou later nog een belangrijke rol spelen in de club. Andere nu nog bekende namen uit die eerste lijst waren de gebroeders Van de Warenburg, waarvan Harry nu nog steeds coördinator is van de knotwerkgroep en de nestkastwerkgroep (met Gerrit van Utrecht). Trouwens, eigenlijk is de knotwerkgroep al ouder dan de NVWC, want zij waren in 1974 al actief met het knotten van bomen met achterstallig onderhoud.

Vliegende start

Als we kijken naar het excursieprogramma dan sta je versteld over de vele activiteiten. In mei van 1975 stonden maar liefst 15 excursies en bijeenkomsten gepland en dat binnen een maand! Het ging om jeugdexcursies, plantenexcursies, vogeltellingen en de nodige vergaderingen. In juni was er een kamp naar de Overasseltse en Hatertse vennen. Ook de rest van het jaar barstte van de activiteiten. Naast de vele, bijna wekelijkse excursies was er in oktober een jeugdkamp naar de Flevopolder en in december een winterkamp naar Veere. De ledenlijst groeide ook hard en in september waren er 99 leden!

Echte vrijstadclub

Culemborg is een vrijstad, een plek waar iedereen welkom was. Een zeker anarchisme is ons Culemborgers niet vreemd en dat was ook het geval met de NVWC. Ik weet nog dat tijdens een overleg bij

De oprichting

Geen bijzondere dag zou je zeggen, maar wel voor de NVWC! Op 5 maart was er 's avonds de eerste bijeenkomst om de Natuur- en Vogelwacht Culemborg op te richten. Een tiental natuurliefhebbers uit Culemborg kwam bij elkaar in de Zandstraat 32a in Culemborg. Ze hadden twee belangrijke speerpunten voor ogen bij deze kakelverse vereniging. De eerste was jongeren vanaf een jaar of 12 belangstelling bijbrengen voor de natuur. Daarvoor zou men excursies houden in de directe omgeving, maar ook weekenden en kampjes houden wat verder weg. Het was duidelijk dat er 'oude sokken' waren die hun roots hadden bij de NJN, de jeugdbond voor Natuurstudie.

Een tweede groep wilde zich vooral bezighouden met het inventariseren van de omgeving van Culemborg. Er waren direct al coördinatoren voor de planten, de 'fauna' en de vogels natuurlijk. Wel werd er direct bij gezegd dat beide groepen, de jonkies en de inventaristors, ook samen op pad konden

Wie waren erbij?

De oprichtingsavond was in het huis van Gerard van Zuijlen en Johan de Kruif (ja, nog steeds actief in ons bestuur als penningmeester). Zij waren dan ook initiatiefnemers, samen met de ook nu

wacht Culemborg

NVWC
50 JAAR

Chris Kalden thuis, op de Ravelijnstraat, er een brief was van het IVN. Ze hadden gehoord van onze oprichting en wilden graag dat we een afdeling van het IVN zouden worden. Maar uiteraard gingen we daar niet in mee. We willen zelf bepalen wat en hoe! We hadden ook een anarchistische club zonder bestuur. Er was de algemene ledenvergadering die iedere maand werd gehouden en waar de beslissingen werden genomen door de dan aanwezige leden. Ook waren we een club zonder contributie. Een vrijwillige bijdrage was voldoende en in juni van 1975 was er maar liefst f 24,63 (ja, gulden) in kas. Frans Waroux was toen al penningmeester en beheerde die centjes zorgvuldig. Hij zou vele jaren, tot 2003, dus meer dan 25 jaar, die taak blijven vervullen. Op het moment dat hij het stokje overdroeg aan Yme Jan Bosma zat er wel iets meer dan 24 gulden in kas. Financieel gezien hebben we gelukkig altijd kunnen doen wat we wilden. De eerste jaren kregen we nog subsidie vanuit de gemeente, maar de laatste tijd houden we onze eigen broek op en dat gaat prima, met contributies, giften en de verkoop van nestkasten en koffie en thee tijdens de lezingen

De principiële en de rekkeleken

Het was een bont gezelschap en ook toen waren er al hele discussies over van alles en nog wat. Zo vond een aantal leden (die geen auto hadden trouwens) dat we alleen maar met de fiets op excursie moesten gaan, want de auto was slecht voor het milieu. Uiteindelijk is er wel consensus bereikt. Geen ban op de auto, maar wel kijken wanneer die echt nodig is. Dat is overigens in die vijftig jaar vrijwel altijd gelukt, om zonder stemming te komen tot besluiten. Dat was zo toen alle leden nog mee konden praten in de algemene maande-

Linksboven: knotten in de beginjaren – 1975-1976

Daarnaast: jeugdexcursie Regulieren - 1981

Links: Het eerste kamp in 1975 naar de Hatertse en Overasseltse vennen. Frans Waroux showt zijn prachtige benen, Leo van de Kooij kijkt bewonderend

Rechts: De WNF bus op het Chopinplein bij de Ketelvink met Wim Kievit, Henk Vennix, Leo van der Kooij, Gerrie Monfils en Kars Veling 1990

lijkse vergadering, maar ook in het 'echte' bestuur. Zelden was een stemming nodig. Wat dat aangaat is de NVWC een echte polderclub.

Een niet bestaand bestuur

Omdat we niet echt een bestuur hadden, maar een maandelijkse vergadering waar alle leden mee konden praten en beslissen, was er ook niet een officiële voorzitter. Maar naar buiten toe moest er natuurlijk wel een aanspreekpunt zijn en iemand moest de maandelijkse vergaderingen leiden en zo hadden we toch wel 'voorzitters'. Na Arno Bos en Gerard van Zuijlen als contactpersoon kregen we Kees van de Vate, Han Jansen en Wim Kievit die de titel voorzitter al droegen. In 2003 was er een grote ommekeer (tot grote frustratie van schrijver dezes, die dit nog steeds beschouwt als een coupe). Tijdens een algemene maandelijkse vergadering, waar opvallend veel mensen waren die er normaliter niet waren, werd door de meerderheid besloten dat we naar een echt bestuur toe moesten (de voorstemmers gingen daar trouwens niet in zitten). Vanaf dat moment was er dus de kleine groep van voorzitter, penningmeester, secretaris en drie of vier anderen die de NVWC bestuurden.

NVWC-leden gaven geslaagde lezing

In het eigen onderkomen van de Natuur- en Vogelwacht gaven vijf leden voor belangstellenden een lezing over zoogdieren, vogels, landschap, natuur en vlinders, waarvan sommigen vergezeld gingen met vertoon van dia's.

Allereerst gaf Gerard van Ruiten een lezing over zoogdieren, waarna Marcel van der Tol en Tom Kompier een uiteenzetting gaven over het verblijf op het bekende internationale Neusidkerseegebied te Oostenrijk. Zij hebben

daar liefst 160 vogelsoorten aange troffen en dus veel dia's verscho ten. Dit alles lieten zij zien en zij boeiden het publiek daar erg mee. Wim Kievit nam de belangstellenden mee naar een heel ander gebied, namelijk naar Bretagne en

Normandië in Noord-Frankrijk. Hij vertelde over de natuur daar en het landschap. In mei zullen enkele leden in het kader van het jubileum daar hun kampen opslaan bij Cap Griznes in Normandië. Ook Kars Veling, de laatste spre

ker van deze avond, vertelde over zijn tocht van afgelopen zomer in Noord-Frankrijk. Hij had daar speciaal de vlinders bestudeerd. Het werd een geslaagde avond en de belangstellenden lieten dit duidelijk blijken door vele vragen te stellen.

Kars Veling was toen de eerste 'echte' voorzitter, opgevolgd door Jouke Altenburg. Daarna was secretaris Margreet de Nie een paar jaar interim-voorzitter, tot in 2012 Kars het stokje weer overnam. De penningmeesters zijn het meest trouw. Vanaf de start in 1975 tot 2003 was Frans onze penningmeester, opgevolgd door Yme Jan. De derde in het rijtje is Johan, die het nu nog steeds doet.

De lezingen

Al vanaf de start van de club hebben we zes tot tien lezingen per jaar. En, best verrassend voor mij, jaar in jaar uit zijn deze goed tot zeer goed bezocht. Eigenlijk zijn er nooit minder dan 20 bezoekers en regelmatig gaan we richting veertig en bij toppers naar vijftig. In de eerste jaren werden de lezingen gehouden in de Parkschool, waar Leo van der Kooij onderwijzer was of in de Open Hof als we veel bezoek verwachtten. Het leuke is dat we, zeker de laatste jaren, erg veel eigen lezingen hebben, dus van leden van de NVWC die de avonden invullen. Dat kan gaan om een bepaalde soortgroep, een mooie reis of een ander thema. We blijken een enorm potentieel aan goede lezingengevers in huis te hebben. Eén lezing zal me altijd bijblijven, maar niet om de kwaliteit, maar om de bizarre invulling. Ik was nog een opstandige puber toen, maar de lezing van de heer Arntjes was groots aangekondigd en werd gehouden in de Open Hof, want we verwachtten veel belangstellenden en dat klopte. Ruim zeventig mensen waren afgekomen op de lezing over Ecuador. Wat ik me ervan herinner zijn de hoedjes. De ene na de andere dia gaf weer een ander hoedje te zien en de spreker was er erg enthousiast over. Wij als jonkies achterin hadden kromme tenen en de slappe lach en kwamen niet meer bij.

De werkgroepen

De Natuur- en Vogelwacht is niets zonder de werkgroepen. De werkgroepen maken de NVWC. En dat betekent dat we afhankelijk zijn van de energie en het enthousiasme van de werkgroepsleden en vooral ook van de 'trekkers'. Want er moeten mensen zijn die het voortouw nemen en die anderen meeslepen. Ik bespreek hier niet alle werkgroepen, want daarvoor kun je terecht in het jaarverslag, maar zal wat terug in de tijd gaan naar de werkgroepen 50 jaar geleden.

De knotwerkgroep was al actief nog voor de NVWC officieel werd opgericht en nog steeds gaan ze iedere winter op pad om knotwilgen van hun takken te ontdoen. Dankzij de werkgroep is er nauwelijks achterstallig onderhoud meer, maar worden de bomen prima in een cyclus van enige jaren bijgehouden. Harry van de Warenburg en Wim Smits zijn al vele jaren de vaste krachten en trekkers.

Boven: krantenartikel november 1981 over de leden die een lezing gaven.

Onder: Knotten rond 1980, met Harry van de Warenburg

Bij de start van de NVWC was vogelonderzoek direct een belangrijk doel, want er kwam een landelijke vogelatlas uit en we wilden natuurlijk dat daar ook Culemborg goed in vertegenwoordigd zou zijn. Ook in de jaren daarna hebben we meegewerkt aan de landelijke atlasprojecten. Maar ook de stadsvogels en de inventarisatie van leuke vogelgebieden in de omgeving stonden op het programma. De vogelwerkgroep is steeds de grootste werkgroep binnen de NVWC gebleven. Een van de highlights is de jaarlijkse 'Big Day'. Waar teams van vogelaars op de fiets zoveel mogelijk vogelsoorten moeten scoren in een etmaal. Voor de vogelaars met de minste soorten is er de 'Blinde Vink', ook een eretitel natuurlijk.

In de eerste jaren was er een zeer actieve paddenwerkgroep. Vooral bij de Ronde Haven werden honderden padden en kikkers het slachtoffer van het verkeer en daar moesten we wat aan doen. Er werden schermen geplaatst en emmers ingegraven en iedere ochtend werden die emmers gecontroleerd en werden de padden die erin waren gekukeld, veilig overgezet. Er waren jaren dat er meer dan 3000 padden op deze manier werden geholpen. Inmiddels zijn de aantallen vele malen kleiner en wordt, in goede paddentrek nachten, gepatrouilleerd bij bekende trekroutes om de padden handmatig over te zetten.

Bij de start van de NVWC was er direct een grote en actieve jeugdgroep. Gestimuleerd door Gerard van Zuijlen en Leo van der Kooij gingen we wekelijks op excursie en al gauw kwam er ook de vrijdagavond soos bij waarbij de jeugd bij elkaar kwam in het clubgebouw. Dit begon in het Kompas, maar ging door tot in de Ketelvink.

Eerste exemplaar bij viering Natuur- en Vogelwacht geeft boek uit

CULEMBORG — De Natuur- en Vogelwacht Culemborg en omstreken stond een hele zaterdag lang centraal in Culemborg. Gevierd werd het tienjarig bestaan. Dit gebeurde in extra feestelijke stemming, omdat binnen niet al te lange tijd samen met de Ziekenomroep het geheel verbouwde voormalige ketelhuis op Terweyde zal kunnen worden betrokken.

De jubileumfeestiviteiten van de NVWC vonden plaats in en vanuit het kleintheater De Fransche School. Geopend werd met de overhandiging van het eerste exemplaar van de uitgave De Natuur in en om Culemborg aan burgemeester Jager, die dat getuige zijn dankwoord bijzonder op prijs stelde. Daarna ging de informatiemarkt open, waarop volop gegevens kon worden gevonden over natuur, milieu, flora en fauna in en om Culemborg. Met name de informatie met betrekking tot de steeds groter wordende problemen hierbij vond goede aftrek. Verschillende organisaties die zich met de bescherming van het milieu bezig

houden lichten samen met de verschillende afdelingen van de NVWC het publiek voor.

Intussen werden er buiten, onder leiding van de vogelwachters, verschillende wandel- en fietsexcursies gehouden. De deelname daaraan was niet massaal, maar viel gezien het grimmige weer niet tegen.

's Avonds was er film en feest in de Fransche School. Vertoond werden de rolprenten De Laatste der Walvissen en Onder de Vloedlijn. Door de oud-leden, waarvan velen niet meer in de stad wonen, werden herinneringen opgehaald. Ook Chris Kalden door velen een van de aardsvaders van de NVWC genoemd, was daarbij aanwezig. Lachen en zuur kijken wisselden elkaar af tijdens het cabaret, waarbij de nodige zaken rondom tien jaar NVWC op de hak werden genomen.

• De makers van het boek overhandigen burgemeester Jager het eerste exemplaar.

Linksboven: Emmers vol padden overzetten

Daarnaast: Jeugdkamp Hurwenen, 1982

Links: Leden Kluswerkgroep - 2005

Rechts: Burgemeester Jager neemt boekje in ontvangst - 1985

van 5 werd er speciale aandacht aan gegeven. We gaan ze hier niet allemaal langs, maar concentreren ons even op de eerste 20 jaar. Het vijftigjarig bestaan vierden we in de grote zaal van het Kompas, tegenover onze eigen vergaderruimte. In ons eigen hokje lieten we mooie dia's zien van de natuur rond Culemborg en tijdens de speech van Frans (ook toen al de kwaliteit om vele uren vol te praten) kwamen wat oud-leden langs, zoals Arno en Marianne Bos, die in de start van de NVWC heel belangrijk waren, maar al binnen een jaar verhuisden naar Noordwijk, waar Arno boswachter werd. Dit eerste jubileum was ook de geboorte van het NVWC-jubileumcaba-

Op die avonden deden we van alles, soms ook over de natuur, maar het was zeker ook een soort gezelligheidsvereniging en dat zag je aan de vele jongeren die erop afkwamen. Het ging duidelijk om een andere doelgroep dan de huidige jeugdgroep, want dit waren opgeschoten jongeren van zo 'n 14 tot 25 jaar. Als snel werd de werkgroep ook minder afhankelijk van Gerard en Leo en dopte men de eigen boontjes. Ze organiseerden kampen, bijvoorbeeld jaarlijks naar Hurwenen. En dan moest je niet raar opkijken als er 25 jonge NVWC'ers meengingen.

Ook de andere werkgroepen die nu nog steeds zeer actief zijn, zoals de nestkastenwerkgroep (die eigenlijk ook al ouder is dan 'wij'), de plantenwerkgroep en de zoogdierenwerkgroep waren in de beginjaren al bezig. Ergens rond 1985 ontstond er een natuurfotografiewerkgroep. In de Ketelvink kwamen regelmatig natuurfotografen uit de club samen om foto's, met name natuurlijk dia's in die tijd, te bekijken en te bespreken. Dit waren avonden om heerlijk te genieten, maar ook te leren van elkaar.

De kluswerkgroep is van recentere datum, maar we hadden al vanaf het begin Arie van de Ham, die in zijn eentje kluswerkgroep was. Hij maakte een prachtige grote kampkist, die helaas alleen zo groot en zwaar was dat hij maar moeilijk te vervoeren was, maar toen zorgde hij gewoon voor Jopie, onze aanhanger, die vele jaren trouwe dienst doet bij allerlei activiteiten. Maar in de loop van de tijd gingen veel van de actieve leden met pensioen en toen ontstond de woensdagochtendtraditie. Daar werd heel wat afgekleet en veel koffie gedronken, maar ook werden allerlei klussen opgeknapt, eerst bij de Ketelvink en later bij de Steenuil. Het onderhoud van de natuurtuin is een rode draad door hun activiteiten.

Jubilea

Ja, als je vijftig jaar oud wordt, heb je er al heel wat verjaardagen op zitten (49 om precies te zijn). Bij de 'kroonjaren', dus de veelvoud

Linksboven: Cabaret 10 jaar NVWC, dodenrit in de Fransche School - 1985

Daarnaast: 24 uur natuur, ontbijt na al meer dan 15 uur natuurstudie - 1995

Links: Cabaret 25 jaar NVWC - 2000

ret, dat nog jaren, in wisselende samenstelling, van zich zou doen spreken. Berry Lucas, Henkjan Kievit en Kars Veling hadden een jubileumlied gemaakt van heel veel coupletten dat werd uitgevoerd, met enthousiaste bijval van de 100 aanwezige leden. Het laatste couplet en het refrein wil ik u niet onthouden:
*Een knotwilg valt, een dijk wordt zwaar, natuur verliest haar rechten.
 De NVW is nog niet klaar, we zullen blijven véééééchten!
 In Culemborg aan de Lek, daar wonen rare klanten,
 ze zitten hele dag in't groen, speurend naar vogels en planten.*

Dat cabaret was vijf jaar later, in 1985, sterk geprofessionaliseerd. In de eerste plaats vond het jubileum plaats in een echt theater, de Fransche School en met goed licht en geluid en een echte filmopname was het net echt. Dit gebeurde trouwens pas na een dag vol activiteiten. Er was de overhandiging van het boekje natuur in en rond Culemborg aan burgemeester Jager en er was een heuse natuurinformatiemarkt en excursies. Maar 's avonds na een lezing van een van de founding fathers, Chris Kalden kwamen Berbera van de Vate, Joost Woudstra, Marcel van der Tol en de twee oudgedienden Berry en Kars uitgebreid in actie met sketches, liedjes en toneelstukjes. Een van de topacts was een lied waarin alle NVWC-leden van dat moment op de hak werden genomen op melodie van de dodenrit van Drs. P. Er zijn dus filmbeelden van en die zullen zeker in het komend jaar nog wel vertoond gaan worden.

Vijf jaar later zaten we in ons eigen Ketelvink en toen was er ook een heel jubileumprogramma. We begonnen 's middags met een heus symposium met sprekers als de directeur-generaal van het ministerie van Landbouw (Chris) en de wethouder van Culemborg, Jean Eigeman. Deze laatste zette de NVWC in het zonnetje en reikte

ons de Culemborgse milieuprijs uit, met een bedrag van maar liefst 3000 gulden! In antwoord daarop presenteerde de NVWC plannen voor natuurontwikkeling. Waar zijn belangrijke natuurwaarden en waar kunnen we deze nog versterken en wat moeten we in het algemeen en de gemeente in het bijzonder doen voor een versterking van die natuur. Naast de presentatie werden deze plannen ook in een mooie publicatie aan Jean en Chris overhandigd.

In 1995 was er ook weer een heel spectaculair jubileumprogramma met als grootste uitschieter de 24 uur natuur. Er waren zeker vijftien leden die effectief echt 24 uur achter elkaar bezig zijn geweest om planten en dieren te zoeken in ons werkgebied zonder een oog dicht te doen. En dan te bedenken dat het vreselijk rotweer was met heel veel regen en wind. Midden in de nacht had Gerrie Monfils een heerlijke warme maaltijd verzorgd en we hebben een geweldige tijd gehad. Vroege Vogels kwam nog langs om het op de nationale radio te verslaan. In 2000 was er, naast allerlei activiteiten ook weer een feestavond waar ook heel veel oud leden bij aanwezig waren. Uiteraard trad ook het NVWC cabaret weer op. Dit keer bestond dit uit Dinky en Annette van Berkel en Netty Bonouvrie, aangevuld met de oudgedienden Henkjan en Kars. Naast 'platte lol' was er ook een serieuzere noot waarin een aantal overleden leden werd herdacht zoals de zeer jong gestorven Ellen Bierman en Felix Schoenmakers en de actieve leden Han Jansen en Derek Rutgers.

Ik zou zo nog een pagina of vijftig verder kunnen schrijven, want dit is maar een hele kleine greep uit het verleden van deze steenoude en onverslijtbare club. De NVWC kan nog makkelijk vijftig jaar mee! We spreken af dat er in 2075 een dubbel zo dikke jubileum Hak-al komt. 🐦

In deze Hak-al vind je pagina's met het vignet *Daarom NVWC*. Hier staan korte 'zelfportretten' van leden aan de hand van enkele redactionele vragen.

**Daarom
NVWC**

Harry van de Warenburg

Mijn naam is Harry van de Warenburg (1958). Ik ben lid van de NVWC vanaf de oprichtingsdatum, voordien gestart met vrijwilligerswerk, knotwilgen snoeien. Dit was een initiatief najaar/winter 1974 van de Milieuwerkgroep Noordwest-Betuwe, met onder meer Chris Kalden en Ton van Beek. Een brede belangstelling voor natuur en milieu was mijn voornaamste reden om lid te worden.

Vanaf begin tot heden ben ik actief binnen de NVWC. Redactie Hak-al, NME, Nestkastenwerkgroep de eerste jaren, weer opgepakt na vervroegd pensioen (eind 2022) in combi met Klus- en Tuinwerkgroep. Rode draad is toch al die 50 jaar het knotwilgen snoeien geweest.

Er is zoveel gebeurd de afgelopen 50 jaar dat ik er eigenlijk niet één gebeurtenis uit kan pikken. Hoogtepunten maar af en toe ook minder leuke dingen. In deze denk ik dan maar aan Han Janse (oud-voorzitster), haar fraaie duikeling in het water tijdens een kamp in de Weerribben en haar te vroege overlijden.

Ik zou niet kunnen zeggen welk artikel een blijvende indruk op me gemaakt heeft. Maar ondanks het digitale tijdperk ben ik tevreden dat de Hak-al naast al die andere mogelijkheden van communicatie nog steeds bestaat, en zowel inhoudelijk als uiterlijk van een hoogstaand niveau is.

Mijn boodschap aan de NVWC is om nog minimaal 50 jaar door te gaan. De NVWC heeft een niet te onderschatten plaats veroverd in Culemborg. Blijf (politiek) neutraal maar gebruik invloed en kennis in belang van natuur en milieu. En houd het vooral gezellig zodat iedereen zich welkom voelt.

Berry Lucas

Mijn naam is Berry Lucas (1961). Volgens mij ben ik in 1976 lid geworden van de NVWC.

Ik ging er zelf alleen op uit om vogels te kijken met de oude verrekijker van mijn vader, en met het boekje 'De vogels rondom ons huis' van Jan P. Strijbos dat bij ons in de kast stond. Maar het was niet makkelijk om de soorten te herkennen. Toen ik aan het vogels kijken was in de Beusichemse waard (waar ik zelf wel de veldleeuweriken, tureluurs en grutto's die er broedden op naam wist te brengen) wees iemand me erop dat er een nieuwe natuurclub was (ik weet alleen niet meer wie dat was). De kennismaking met de NVWC was direct al heel leerzaam.

Binnen de vereniging ben ik met allerlei dingen actief geweest. De gezellige jeugdgroep, de kampen, knotwilgen snoeien, de vogelwerkgroep, overleg met de gemeente, de Hak-al-redactie enz. Hoewel ik een tijd niet actief ben geweest, is het een aaneenschakeling van leuke belevenissen. De afwisseling van belevenissen, activiteiten en de bijdragen van eigen leden met mooie foto's en interessante inhoud maken de hele Hak-al aantrekkelijk.

Ik hoop dat mensen de vereniging blijven weten te vinden, en dat we vooral jonge mensen kunnen binden. Voor behoud van de natuur in onze omgeving zijn we van groot belang.

In gesprek met vier leden van het

door *Berry Lucas*

Zonder andere NVWC-pioniers tekort te doen, kun je zeggen dat een aantal prominenten, inmiddels op leeftijd, aan de wieg hebben gestaan van de NVWC. Ze inspireerden mij en andere jonge leden in de beginjaren met hun liefde voor en kennis van de natuur. Daarom was het ook een voorrecht om met hen terug te mogen kijken op een bewogen vijftig jaar, iets waartoe allen ook met veel enthousiasme bereid waren. Ik ontmoette Gerard van Zuijlen, Chris Kalden, Leo van der Kooij en Kees van de Vate en sprak met deze NVWC-‘mastodonten’ over hun herinneringen en hun drijfveren destijds en nu.

“Een rode draad van de KJN naar de NVWC” Interview met Gerard van Zuijlen

Gerard van Zuijlen (76) laat weten graag vanuit zijn woonplaats Kockengen bij mij thuis langs te komen om oude herinneringen op te halen. Als hij aanbelt, zie ik de markante verschijning voor me zoals ik me hem herinner. Een nog altijd actief buitenmens, in zijn veldtenue en met zijn karakteristieke camouflagepet. En ‘waar het hart van vol is, loopt de mond van over’, is helemaal van toepassing op Gerard blijkt al snel.

Er zijn verschillende oorzaken die volgens Gerard tot de NVWC hebben geleid. Zo sloot hij zich al vroeg aan bij de KJN (Katholieke Jeugdbond voor Natuurstudie). “Dat was het begin van mijn leven, zou je kunnen zeggen. Ik voelde me daar thuis, we gingen veel met elkaar op pad. De mensen van toen zijn nog altijd mijn vrienden. Het heeft me gevormd, daar is mijn natuurkennis ontstaan.” Bij de KJN ontmoette Gerard onder meer Arno Bos, die toen voorzitter was van de KJN-afdeling Utrecht. Arno zou een belangrijke factor zijn voor de oprichting van de NVWC, naast de ervaringen met natuuractiviteiten die Gerard zelf had opgedaan in Kockengen: “En de KJN was daarin steeds de rode draad.”

Hoe de NVWC er kwam

“Ik ben in 1972 getrouwd met Cocky en ben toen in Kockengen gaan wonen. In april '74 vond bij Gerard thuis de oprichtingsvergadering van de Natuurgroep Kockengen plaats. Deze natuurgroep, die dit jaar dus het 50-jarig jubileum viert, zou model staan voor de latere NVWC”, geeft Gerard aan. Hij vervolgt zijn verhaal: “Arno maakte kennis met onze natuurgroep, dat vond hij fantastisch, dát wilde hij ook in Culemborg, waar hij toen woonde. Behalve hijzelf waren daar mensen als Chris Kalden en Hans van de Berg al wel actief met vogels kijken, en er was al wel een milieuwerkgroep, maar er was nog niet een echte natuurvereniging.”

Arno wilde het zo graag, dat hij Gerard en Cocky zelfs attendeerde op een huis in Culemborg. In mei 1975, één jaar na de oprichting van de natuurgroep Kockengen vond dan ook de drukbezochte oprichtingsbijeenkomst plaats in hun nieuwe woning aan de Zandstraat. Ook vriend Johan de Kruif, die bij Gerard en Cocky in huis kwam wonen, was erbij. Gerard: “Dus de NVWC is ontstaan als één vloeiende beweging vanuit Kockengen. Er was aanvankelijk nog weinig structuur, we begonnen meteen maar met excursies en

kampen organiseren, mijn ervaring bij de KJN en de natuurgroep Kockengen kwam daarbij van pas. Steeds meer mensen leerden de NVWC kennen. Het is gelukkig altijd een zelfstandige club gebleven. Later, na de pioniersfase hebben we statuten opgesteld, zodat het een échte vereniging werd.” Als een van de belangrijke activiteiten herinnert Gerard zich het aanhaken van de vereniging bij het eerste Nederlandse broedvogelatlas-project ‘van Teixeira’.

Met name aan Arno Bos heeft Gerard goede herinneringen: “Als iemand wat kon organiseren dan was het Arno wel. Hij is echter al vrij snel na de oprichting weggegaan om boswachter in Noordwijk te worden. Later is hij naar Afrika vertrokken, en daar helaas overleden.”

De NVWC heeft veel bijgedragen aan behoud en ontwikkeling van natuur in Culemborg.

Wat zag en zie je als het doel van de NVWC?

“Mensen mee nemen naar buiten om de natuur te leren kennen. Op het moment dat mensen de natuur ingaan beginnen ze de waarde te beseffen, dan gaan ze dingen zien, de brede samenhang en de zeldzaamheid van soorten. Die waardering zorgt ervoor dat ze zich meer gaan inzetten voor die natuur. Zo werkt het gewoon. Ik denk dat de NVWC op deze manier veel heeft bijgedragen aan behoud en ontwikkeling van natuur in Culemborg.”

Jongeren bij de NVWC

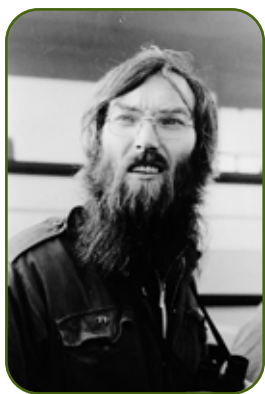
Gerard en Cocky hadden vaak jongeren over de vloer, zoals Henkjan, Kars en ikzelf, soms ook 's avonds om op de jonge kinderen van de Van Zuijlens te passen. “Wij gingen dan al naar bed, en jullie waren dan soms nog tot heel laat beneden.” – Nota bene: en wisten de fles Berenburg te vinden –. Gerard lacht: “En weet je nog dat een van de vaders aan de deur kwam om te vragen waar zoonlief bleef? Zelf waren we meer van het vrij laten, zoals we mee hadden gekregen bij de KJN.”

Gerard ziet het probleem van de vergrijzing bij de clubs: “Ook bij ons in Kockengen is er een jeugdgroep, maar kinderen krijgen op den duur andere interesses, je hebt geluk als er één blijft hangen. Bij de NVWC was er destijds gelukkig wel zo'n hechte jeugdgroep met Kars Veling, Henkjan Kievit, Paul van Veen, Marcel van der Tol, Joost Woudstra, jij en nog meer, een stel dat leuk met elkaar kon optrekken.”

Van Culemborg naar Zeeland naar Kockengen

Op aanraden van vriend Cor (broer van Johan), die leraar was in Bussum, ging Gerard al in zijn eerste Culemborgse jaren MO biologie studeren. Gerard: “Dat was toen mijn doel, leraar worden,

eerste uur over vijftig jaar NVWC

Gerard van Zuijlen rond 1980, Gerard is tegenwoordig actief met de bescherming van de otter in zijn huidige woonplaats.

want ik ben echt iemand van het kennis over de natuur uitdragen. Ik heb daarvoor zelfs mijn baan opgegeven en we hebben jaren van studiefinanciering geleefd. Toen ik als biologieleerling was afgestudeerd, kon ik direct bij de provincie Zeeland als ecoloog aan de slag." Dus in 1982 vertrokken de Van Zuijlens uit Culemborg: "Ik heb hier echt een mooie tijd gehad. En ik kwam en kom nog regelmatig in Culemborg." Rond zijn vroege pensioen in 2005 is Gerard weer teruggekeerd naar Kockengen, waar hij nog jaren gewerkt heeft als veldcoördinator van de Agrarische Natuurvereniging de Utrechtse Venen. Hij en werd, omdat het bloed kruipt waar het niet gaan kan, ook weer actief met de bescherming van de otter bij zijn eigen club, de Natuurgroep Kockengen.

Lokale rol van de natuur- en vogelwacht

Over de maatschappelijke rol van een vereniging als de NVWC zegt Gerard het volgende: "Je moet je lokaal blijven inzetten, daarbuiten kun je niet veel doen. Het gaat om kleine dingetjes realiseren, een stukje natuur ontwikkelen. Zorgen dat je gezien wordt. Zelf ben ik ook heel actief geworden met de otter. In de vroege ochtend van 20 augustus 2020 was ik op weg naar een nieuwe passie van me: het ringen van vogels. Ik zag toen in de schijnwerpers van mijn fiets twee otters de weg oversteken. Zestig jaar geleden was hier de laatste doodgedreden. Ik heb direct de krant ingeschakeld, en ben nu een beetje de otterman geworden van Kockengen. We hebben de otter ook op camerabeelden gekregen en spraints (otterpoepjes) gevonden. Door die aandacht hebben we met provincie en waterschap otterpassages kunnen realiseren onder de brug van de provinciale weg N401. Het werkt op die manier."

Je moet je lokaal blijven inzetten, daarbuiten kun je niet veel doen.

Boodschap voor de NVWC:

"Blijf veel aan educatie doen, blijf kennis uitdragen en mensen betrekken. En blijf actief met die natuur bezig. Bijvoorbeeld zo'n Big Day vind ik geweldig. En een eigen trektelpost, dat zou ik ook wel in Kockengen willen. Om jongeren aan te trekken moet je het interessant maken voor hen. En zulke jonge mensen zou ik dan aanraden om zich bij de jeugdbond (NJN) aan te sluiten, maar tegelijkertijd ook bij zo'n club als de NVWC te blijven." 🐾

© Coen van Tuyl

Paul van Veen

Mijn naam is Paul van Veen (1965). Ik ben lid sinds 28 mei 1977, waarschijnlijk een aantal dagen eerder. Maar op 28 mei ben ik voor het eerst mee geweest met een excursie. Het doel was de Nieuwe Zuiderlingedijk. Wat mij van die excursie is bijgebleven, is de grauwe klauwier die we hebben gezien in de Baarsewaard en de wespendifief boven de Nieuwe Zuiderlingedijk. Aan de klauwier heb ik geen actieve herinnering meer, maar aan de wespendifief wel. De vogel bleef minutenlang boven ons hoofd cirkelen.

De feitelijke aanleiding om lid te worden, was dat mijn vriend Dick (toen Dicky) Borgstein al lid was en mooie verhalen vertelde over de activiteiten van de vereniging. Niet veel later zijn daar de saamhorigheid en vriendschap bijgekomen. In het Kompas hadden we nog geen bar, pas in de kelder van het Nonnetje maar vooral in de Ketelvink. Het denken aan menig nazit van een dialezing brengt mooie herinneringen boven.

Van het begin af aan ben ik betrokken geweest bij de Vogelwerkgroep. Ik heb menig telling (roofvogel- en trektelling) georganiseerd en uitgevoerd, daarnaast ook allerlei één-daagse tellingen. En de laatste jaren tel ik samen met Theo Boudewijn de watervogels in de zuidelijke uiterwaarden van de Lek.

Leukste herinnering is een lastige vraag. Drie activiteiten strijden om de 'leukste'.

1. De najaarstrektellingen op telpost Redichemse waard. Vanaf 1981 werd er decennialang ieder weekend in het najaar geteld. Zonder afstemming ging je gewoon naar

dé telpost. Geweldige soorten en aantallen hebben we gezien maar veel belangrijker, fantastische gesprekken zijn er gevoerd.

2. In de jaren '90 was de Vogelwerkgroep erg hecht en zijn we een aantal keren naar Texel geweest en éénmaal naar Falsterbo.
3. Op mijn allereerste excursie heb ik een wespendifief gezien. Een vogel die toen niet in de Betuwe broedde. Ik heb mezelf 5 jaar geleden de vraag gesteld: ik zie wespendifieven maar wat doen ze in de West-Betuwe? En ik onderzoek nu, samen met Peter van Horssen, Louis van Oort, Frank de Graaf en Benny Zijl deze soort in het Beesdse Lage veld en met verrassende resultaten.

De jaarverslagen in de Hak-al maken altijd een grote indruk op me. En dan bedoel ik niet het financiële jaarverslag (sorry penningmeesters) maar de inhoudelijke verslagen. Ik ben onder de indruk van wat onze relatief kleine vereniging allemaal doet. Om de Vogelwerkgroep eruit te lichten, valt het me de laatste jaren op dat er zomaar 15 tot 20 verschillende onderzoeken/tellingen worden uitgevoerd. Wat ook opvallend is, is dat deze slechts door een klein deel van de werkgroep wordt uitgevoerd. Samen een groter project oppakken zou toch moeten kunnen, zou je denken met de potentie die in de groep zit.

Mijn boodschap voor de toekomst van de NVWC en haar leden is: Blijf het verhaal vertellen. De Hak-al is daarbij een krachtig instrument. Vertel het verhaal hoe mooi/belangrijk de natuur is en waarom het waard is om die te beschermen. En biedt de ruimte om de resultaten van onderzoek te publiceren. In alle gevallen maakt het niveau niet uit. Een 'en toen en toen' excursieverslag is even waardevol als een bijna-wetenschappelijk artikel over een onderzoek aan soort x.

Jouke Altenburg

Mijn naam is Jouke Altenburg (1958). Ik ben lid van de NVWC sinds september 1985. In augustus 1985 verhuisde ik van Lelystad naar Zoelmond. Door lid te worden van de NVWC hoopte ik snel te 'wortelen' in mijn nieuwe woon-omgeving en samen met andere liefhebbers (vogel-)tellingen uit kunnen te voeren. Bij de trektelegroep onder leiding van Marcel van der Tol viel ik met mijn neus in de boter.

Het leukste dat is tot nu toe heb meegemaakt is, ex aequo:

- De jaarvergadering (2010) waarin een flink aantal leden die al decennialang de ruggengraat van onze vereniging vormden, met een erelidmaatschap blijvend werden gewaardeerd.
- De cursus 'Roofvogels herkennen' (2007), die wegens overweldigende belangstelling uit de hele regio tweemaal moest worden gegeven en de NVWC de nodige nieuwe leden opleverde.

De Biodiversiteit-jubileumspecial (2010) en de Uiterwaarden-special (2012) van de Hak-al hebben een blijvende indruk op me gemaakt.

Ik wens de NVWC toe dat ze een levendige vereniging blijft waar natuurliefhebbers elkaar graag ontmoeten en samen activiteiten ondernemen. Beleven, tellen en onderzoeken vormen de basis voor voorlichting, educatie en bescherming.

En houd de oneliner *niet gepubliceerd = niet onderzocht* in gedachten.

*Krantenartikel uit 2000 ter gelegenheid van het 25 jarig jubileum.
Foto Schiermonnikoog, 04-07-2024. © Loes Plaisier*

Zien, inzien en ontzien: de NVWC als schakel tussen natuurbeleving en natuurbescherming

Interview met Chris Kalden

door Berry Lucas

Ik ontmoet Chris Kalden (76) in de marge van een symposium over landschapsbehoud van de organisatie waar ik nu zelf werk. Chris heeft na zijn tijd in Culemborg zijn strepen verdiend op het gebied van natuurbeleid en natuurbescherming, onder meer als hoge ambtenaar bij het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (waar ik zelf ooit tijdens mijn studie biologie een beleidsstage mocht lopen) en als directeur van Staatsbosbeheer. Ook na zijn pensionering is hij volop bezig gebleven met die thema's. En heeft nog steeds een warm hart voor de club waar hij in de beginjaren bij betrokken was.

Hoe ben je aangesloten bij het initiatief om de NVWC op te richten?

"Het is natuurlijk begonnen bij Gerard van Zuijlen, waar toen een stuk of twaalf mensen voor het eerst bij elkaar kwamen, zover ik me kan herinneren. Bijzonder was dat er een link was met verschillende mensen die bij Staatsbosbeheer werkten en al natuureducatie-ervaring hadden, zoals Arno Bos, Koos Rypkema en Harry Uphoff." Eerder al, in 1972, had Chris samen met Ton van Beek de Werkgroep voor Natuurbehoud en milieubeheer Noordwest-Betuwe opgericht. "Maar die werkgroep was meer een 'papierclub' gericht op bestuurders. De op te richten natuurwacht zou er allereerst moeten zijn voor 'het naar buiten gaan'. Voor Chris vormde het boek van Bert Garthoff, 'Natuur: zien, inzien, ontzien' een belangrijke inspiratiebron en ook een leidraad voor de werkwijze van de vereniging: "Het begint allemaal met het buitenzijn, het 'zien' in deze trits. Je ziet het in alle organisaties rond natuur wel dat die driedeling er is. Bij de NVWC is het denk ik zestig procent zien, dertig inzien, en klein stukje ontzien. Bij dat laatste denk ik aan het zich manifesteren in de milieuvadvisraad, aan het opkomen voor de Redichemse Waard enzovoort. In de beginjaren hoefde dat niet echt, want daar was de milieuwergroep voor."

Chris kwam uit een gezin van natuurliefhebbers, al – zo geeft hij toe – kwam dat bij zijn vader voort uit het stropen. Al sinds zijn HBS hield hij zich bezig met vogels rond Culemborg, samen met maten Hans van den Berg en Ton van Beek: "We gingen toen vooral op de afgraving in de Redichemse Waard kijken. Het barstte daar van de watervogels, tienduizenden eenden, zaagbekken, zelfs zee-eenden en duikers, alles zat er. Die zijn sterk gedecimeerd toen de Flevopolen ontstonden en de vogels massaal naar de nieuwe Randmeren trokken. Aan de overkant van de Lek ontmoetten we vogelaars uit Utrecht, zoals Leo (M.J.) van den Bergh die op zijn fiets uit Utrecht naar de Heul kwam waar van alles zat, van waterral tot porseleinhoen.", herinnert Chris zich. "Maar we waren niet een echte club."

Welke rol had de NVWC in die beginjaren voor Culemborg?

"De dichtstbijzijnde jeugdbonden zaten in Utrecht en Tiel. In Culemborg werd tot dan toe geen op jongeren gerichte natuurbeleving aangeboden. De nieuwe vereniging vulde dat gat op.", aldus Chris. "Het animo bij de jeugd is wel wat minder geworden. Misschien heeft het te maken met dat men er tegenwoordig op scholen meer aan doet, aan de kinderboerderij, aan Caetshage, of waar men nog meer wat doet met jongeren en natuur. Maar toentertijd, laat ik het zo zeggen, liep het mooi parallel met volwassenen die wat met natuur wilden doen en zich aansloten. En die bovendien ook zelf

Belangrijke inspiratiebron: het boek 'Natuur: zien, inzien, ontzien' van Bert Garthoff.

kinderen hadden, zoals de Kieviten, de Van de Vates en noem ze allemaal maar op. Het paste toen goed, het vulde een leemte op, het was de tijdgeest."

Wat heeft die periode bij de NVWC voor jou betekend?

"Mijn belangstelling voor de natuur was er eigenlijk al. In Culemborg ben ik met de milieuwergroep begonnen. Na mijn studie diergeneeskunde deed zich in 1976 de mogelijkheid voor om met natuurbescherming bezig te gaan in Zeeland als coördinator van de Milieufederatie. De periode tot dan toe heeft eigenlijk bepaald wat ik daarna heb gedaan, en daar is de NVWC een onderdeel van. Mijn loopbaan paste bij datgene waar ik al interesse in had. Bij mijn eerste baan was ik de eerste en enige betaalde medewerker. Eén van onze slaapkamers deed in het begin dienst als kantoor. Ik was erg op mezelf aangewezen. Jongeren zoals jij hebben een stuk vorming echt in de NVWC gekregen, maar Gerard, Arno, Leo, Kees en ik waren in feite al betrokken bij natuur en actief op dat vlak."

Hoe kijk je naar de toekomst van een vereniging als de NVWC?

"Het is van groot belang voor de verbondenheid met hun leefomgeving en voor de kwaliteit daarvan dat mensen buiten komen, punt." Chris verwijst daarbij naar het boek *Last Child in the Woods*: "Ik heb geen zin om het bos in te gaan, want er zijn geen stopcontacten. Dat beeld hè? We hebben in de coronatijd gezien dat buiten zijn betekenis heeft voor je welzijn. Als je die verbinding op dat niveau hebt, dan snap je ook dat er collectieve of individuele inspanningen moeten worden verricht om de kwaliteit van je leefomgeving op peil te houden." Chris vervolgt: "En daarvoor is het nodig om de natuur te begrijpen. Waarom zitten hier nou wel bepaalde beestjes en ergens anders niet. Als mensen begrijpen waarom bepaalde natuur kwetsbaar is dan zullen ze zich er druk voor maken. Dat is dus de trend zien, inzien, ontzien."

Wat is je boodschap voor de NVWC voor de komende vijftig jaar?

"Blijf mensen uitnodigen om naar buiten te gaan, op allerlei manieren. Of dat nu via knotwilgen snoeien is, met vlinderexcursies of met die nachtelijke toestanden, dat maakt niet uit. Ik vind het daarbij een opdracht aan de club om deelnemers goed uit te leggen wat men kan zien, maar dan niet op de 'schoolmeesters manier'. Bij Staatsbosbeheer zag ik de omslag bij veel van onze boswachters die met een groep op pad gingen. Niet zeggen: 'Als u links kijkt, ziet u daar het zinkvioletje groeien en dat groeit daar om die reden'. Nee, meer op de manier van: 'Ik was vorige week buiten en ik zat bij die

*Chris Kalden en
Henkjan Kievit,
kamp Kraggenburg 1976*

**Als mensen
begrijpen
waarom
bepaalde
natuur
kwetsbaar is
dan zullen
ze zich
er druk
voor maken.**

beuk daar en u raadt nooit wat me toen overkwam'. Geef zo betekenis aan de beleving. Alleen maar je kennis willen overdragen is een vorm van ijdelheid." Volgens de ervaren natuurbeschermer hoort daar bij dat je als club zo nu en dan signalen afgeeft als er bedreigingen zijn.

Chris: "De milieugroep bestaat niet meer, dus de NVWC moet het geweten zijn van de Culemborgse gemeenschap waar het gaat om natuurbehoud. Ik vind het onverantwoord als je, naast het pure genieten, daarvan wegblijft. Natuurlijkehebbers die dat niet willen, verwijt ik niets, maar ze moeten niet in de weg staan." Chris duidt hierbij op de discussie of wat men verzamelt aan natuurgegevens ook gebruikt mag worden voor natuurbescherming en natuurbeleid (open data, red.): "De NVWC moet gegevens en de inzichten die daaruit komen kunnen en willen gebruiken om burgers en overheden duidelijk te maken wat er fout gaat."

Volgens Chris sluit educatie, bijvoorbeeld door het draaien van natuurfilms in de

**Geef betekenis
aan de
beleving.**

Fransche School (het zorgen voor 'inzien'), goed aan bij de actieve beschermende kant van de vereniging, zoals het bezwaar maken tegen het dichtgooien van de afgraving, en het mobiliseren van burgers. "Al vraagt het wel wat van een bestuur om al die zaken te kunnen doen. Het kost tijd, moeite en menskracht; het schrijven van een brief naar de gemeente lijkt eenvoudig, maar de skills daarvoor moeten wel aanwezig zijn in de vereniging." 🐦

Op zoek naar een onderkomen

Frans Waroux was in de periode van 2017 tot 2024 auteur van de rubriek *Focus op*. Dit artikel over de huisvesting van de NVWC is gebaseerd op zijn Focus hierop en op informatie van Kars Veling hierover. Op pagina 32 in deze Hak-al staat een interview van Louis van Oort met Frans Waroux.

door Gabrielle van Appeldoorn

Het eerste jaar werd er nog bij leden thuis vergaderd. We hadden nog geen clubgebouw, maar waren daar wel actief naar op zoek. Eind 1975 was het zover. We konden een ruimte huren in Het Kompas in de Slotstraat. Een simpele kamer waar wat stoelen, een tafel en een afsluitbare kast konden staan. Er werd besloten een huurovereenkomst te tekenen en vanaf dat moment beschikte de NVWC over een 'eigen ruimte'.

Sociale Academie – Het Nonnetje

Op enig tijdstip kregen we van Het Kompas te horen dat de huurovereenkomst niet kon worden verlengd. Via, via, via kwamen we terecht in de Sociale Academie de Nijenburgh in het zusterhuis van het voormalige klooster waar nu het gemeentehuis staat. Daar hadden we de mogelijkheid om zelf koffie en thee te zetten en je kon daar simpel je fiets kwijt. De naam van dit onderkomen werd het Nonnetje, verwijzend naar de zusters en natuurlijk dat prachtige eendje. Het was een mooie locatie waarbij we op de begane grond een vergaderruimte hadden en de 'soos', die in de kelder gevestigd was, waar we onze lezingen konden geven. Dat was een prima ruimte met een bar die steeds bemenst werd door studenten. Voor de jongeren was dit een perfecte plek en na de maandelijkse vergaderingen en de wekelijkse jeugdavonden gingen ze altijd nog even naar beneden, want naast de soos was ook een biljartkamer en daar hebben onze jonge NVWC'ers heel wat uurtjes doorgebracht. De ruimte waarin alle spullen van de club stonden, bleek helaas te veel onderhevig aan vandalisme. Regelmatig ingegooide ruiten en vernielingen. Er moest worden uitgekeken naar wat anders.

Goede relatie met gemeente Culemborg en Stichting Zomerfeesten

Bij Stichting Zomerfeesten kon jaarlijks een aanvraag om financiële steun voor een specifiek doel worden gedaan. Dat we er bij die Stichting goed voor stonden, bleek wel want we kregen steeds toegewezen wat door ons werd ingediend.

Van de gemeente Culemborg kregen we jaarlijks een subsidie die van wisselende hoogte was. Bij de bespreking van de subsidieaanvraag van de NVWC hield Frans Waroux, als penningmeester van de club, onder meer een betoog over de slechte huisvesting op dat moment in het Zusterhuis van de Sociale Academie. Het was Emil Spithoven, die daar zat namens de Zieken Omroep Culemborg, die Frans na afloop van deze bijeenkomst nog even wilde spreken. Hij vertelde dat de ZOC eveneens met huisvestingsproblemen worstelde maar dat de gemeente Culemborg hun het zojuist ontmantelde Ketelhuis op Terweijde had aangeboden als nieuwe locatie voor de ZOC. Omdat dit veel te groot was voor de ZOC zou het misschien een idee zijn om samen met de NVWC dit Ketelhuis geschikt te maken voor bewoning door deze twee clubs.

Een echt eigen clubgebouw: de Ketelvink

Afgesproken werd dat het groen rondom het Ketelhuis door mensen van de NVWC zou worden bijgehouden. Daardoor zou er geen huur voor ons gedeelte van het Ketelhuis worden berekend. Het pand zou in het kader van een jeugdwerkplan eenvoudig worden voorzien van toiletruimtes, een berging annex verwarmingsruimte, een keuken en een eenvoudige zolder. Er werden stoelen en tafels

Deze foto is genomen tijdens de viering van het eerste lustrum. De jeugdgroep had zich sterk ontwikkeld en verzorgde een cabaretoorstelling.

We zien hier Heleen Bierman, Annerie van Asch, Joke Klumper, Henkjan Kievit, Elly Kievit, Nico Middelkoop, Dave Schmidt, Berry Lucas op schoot bij Kars Veling, daarachter Lia Rietvink en daarachter een glimp van Wim Smits.

Achter Paul van Veen tegen de muur Jan Rietvink (met bril), rechts met lang haar André de Jong,

Winand van der Kooij zit tussen Kars en André en Dick Borgstein zit op de v oorgrond.

Foto's linkerpagina Poort van de Sociale Academie, daarnaast de Slotstraat en de Zandstraat.

Foto's rechterpagina: het tot stand komen van het interieur van de Ketelvink. Hier de opbouw van het verwarmingshok annex opbergruimte en de toiletgroep met een apart invalidentoilet.

De uitvoering werd verzorgd door een groep jonge, aanstormende bouwvakkers zonder werk in het kader van een opleidingstraject.

De ontmanteling van de ruimte. Hier de afvoer van een van de verwarmingsketels.

woensdag 19 juni 2013
UZ

UTRECHT-ZUID

Ketelvink tegen de vlakte

Blokkendoosje ooit machinekamer wijkverwarming

CULEMBORG • Met de herinrichting van het Culemborgse Chopinplein verdwijnt De Ketelvink. Dit onopvallende gebouwtje is 28 jaar onderkomen van natuurclub NVWC en 22 jaar van omroep SRC.

BRAM VAN SCHAIK

De Ketelvink heeft echter nog een geschiedenis, eentje waar ze in Culemborg liever niet aan worden herinnerd. Het blokkendoosje aan de Middelkoopstraat was, voordat het Ketelvink werd, in gebruik als machinekamer van de wijkverwarming voor Terweijde. Die werd in 1968 in gebruik genomen en voorzag zowel huur- als koopwoningen in de uitgestrekte wijk collectief van warmte. Maar anders dan de huidige wijkverwarming in ecowijk Lanxmeer was die in Terweijde onrendabel. In

een artikel in het alternatieve krantje De Kuilenburger van januari 1983 wordt het systeem getypeerd als 'uniek om zijn gigantische verliezen'. Dat kon volgens de redactie niet anders, omdat 'in de winter het leidingnet is te volgen via een spoor van dooiplekken en krokusjes'.

Al halverwege de jaren '70 was duidelijk dat individuele verwarming stukken goedkoper was. Het duurde echter tot winter 1983-'84 eer de verwarming werd afgekoepeld. Veel bewoners weigerden al

Jeugdleden van NVWC tonen zelfgebouwde nestkasten in De Ketelvink. FOTO FRANS WARDOLIX

veel langer op te draaien voor de meerkosten.

Nadat de twee schoorstenen waren verwijderd, werd het gebouwtje via een werkgelegenheidsproject voor jonge Molukse Culemborgers gereedgemaakt voor hergebruik. 'Wij kregen het casco opgele-

verd, in 1985 toen we tien jaar bestonden,' zegt bioloog Kars Veling, oud-voorzitter van de nog altijd actieve Natuur- en Vogelwacht Culemborg (NVWC). 'Er is door een aantal mensen veel tijd en energie in gestoken. Die oude garde vindt het ook erg dat het gebouw wordt afgepakt.'

De NVWC kan tijdelijk naar wijkcentrum Salaamander, tenzij binnen korte tijd iets definitiefs wordt gevonden. Veling: 'De gemeente heeft toegezegd mee te zoeken naar permanente, eigen huisvesting.'

SRC, streekomroep voor Culemborg en Vianen, weet waar hij aan toe is. 'Wij verhuizen naar de vroegere galerie Kobalt, bij het station,' zegt bestuurslid Herman Wevers. Wanneer De Ketelvink plat gaat, is nog niet bekend.

Bezoekers N.V.W.C.
Middelcooperstraat 1A
4102 CE
Culemborg

grijdt bestuur. --
Kernomzet dat jullie de heilige lobate
„ketelwink“ moeten overlaten
En het een nieuwe lobate moeten
betrekken in Culemborg
Zijn wij bereid (mits geen haterdog)
Een verhuurwagen met chauffeur
beschikbaar te stellen voor het
overhuizen van uw heilige
lobate
Naar het nieuwe onderkomen

P.H. van Sterkenburg Sr.
Tel 06 53 69 70 06

Linksboven: lezingen en ook nieuwjaarsrecepties in de grote zaal van clubgebouw de Steenuil.

Onder de tuin van de Steenuil (zie ook de voorplaat van deze Hak-al).

Boven de handgeschreven brief van Theo van Sterkenburg Sr.

geregeld en een keukeninrichting. Na tien jaar eindelijk iets van onszelf en met een mooi stuk groen eromheen.

Herinrichting

Er werd een Klusgroep opgericht die de tuin rondom het gebouw ging beheren en we boden een onderkomen aan een fotoclubje. Tot aan een simpele mededeling van de gemeente Culemborg: er komt een herinrichting van het winkelcentrum, het voormalig Ketelhuis wordt afgebroken. Jullie moeten op zoek naar een andere locatie. Groot was dan ook het verdriet en verontwaardiging toen we, na meer dan 25 gelukkige jaren, eruit moesten. De Ketelwink zou worden afgebroken en moest plaatsmaken voor een vergroting van het parkeerterrein op het Chopinplein. Schandalig vonden we dat! We moesten op zoek naar een andere gelijkwaardige locatie en dat was geen sinecure.

Te gast bij de Scouting

Het verhaal hierna is bekend. Het enige en laatste alternatief was 'de kelder onder de Salaamander' aan de Parklaan. Het zou misschien wel eens het einde kunnen gaan betekenen van zo'n mooie club. Gelukkig konden we terecht in het gebouw van de Scouting Stanislaus. Een prima en ruim lokaal, uitermate geschikt voor het houden van vergaderingen en onder hetzelfde dak bovendien een ruime zaal waar lezingen e.d. zouden kunnen plaatsvinden. Er wer-

den afspraken gemaakt en de NVWC ging verhuizen naar de Steenovenslaan.

Metamorfose

Wat uit leek te gaan als een nachtkraak werd na deze 'move' een complete metamorfose. Theo van Sterkenburg Sr. stelde een verhuurwagen met chauffeur beschikbaar voor het verhuizen van de spullen. Iedereen werd weer enthousiast, er werden enkele nieuwe kasten aangeschaft, de ruimtevretende bibliotheek werd opgeheven, tafels en stoelen neergezet, nieuwe schilderijen (unieke foto's van Wim Kievit) werden opgehangen. Kortom, het werd een nieuwe, frisse herstart. Ook de tuin naast de Scouting was een geweldige bron om lekker in de natuur bezig te kunnen zijn.

Woensdagochtend: koffie of thee

Ook vandaag de dag is er nog steeds een Klusgroep die bestaat uit een vaste groep van zo'n twaalf vrijwilligers. Een deel hiervan houdt zich bezig met de tuin en het gebied rond De Steenuil. De anderen met het maken en het onderhouden van nestkasten voor de diverse soorten als bosuil, steenuil, kerkuil en torenvalken en technische klussen rondom De Steenuil.

Ook wordt maandelijks, wanneer er lezingen worden gehouden, de grote zaal in orde gemaakt voor de ontvangst van de bezoekers. 🐿

Shenja Kroll

Mijn naam is Shenja Kroll (1973). Ik ben ergens in 2012 lid geworden omdat ik graag mensen wilde leren kennen, wat van de natuur wilde leren en iets wilde betekenen voor de omgeving.

Binnen de vereniging ben ik actief binnen de Zoogdierenwerkgroep en de Nestkastenwerkgroep. Door mijn drukke baan ben ik nu wat minder actief.

Het mooiste en het leukste vind ik tot nu toe in de ochtend over de landerijen te mogen lopen, de nevel over de sloten te mogen zien om hier reeën en wilde vogels te mogen spotten. En... het is elke keer weer een fantastisch gezicht om de uilskuikens in de uilenkast te mogen zien zitten.

De artikelen over de diverse vlinders in en rond Culemborg zijn me bijgebleven en de artikelen over vleermuizen en andere zoogdieren. Het is en blijft een mooi en informatief blad, ik neem hem vaak mee als ik hem heb uitgelezen naar mijn familie.

Het is mooi om te zien dat steeds meer mensen zich gaan inzetten voor de natuur in en rond de omgeving van Culemborg. Dit uit zich doordat meer mensen zich aanmelden als vrijwilliger.

Tijn Smeeman

Mijn naam is Tijn Smeeman (2005). Ik weet niet precies hoe lang ik lid ben van de NVWC. Ik ben al van jongs af aan meegegaan met de Jeugdclub, dus ik vermoed dat ik toen een jaar of 6/7 was. Ik ben nu 19, dus ik denk al ruim 12 jaar!

Ik heb vroeger dus heel veel bij de Jeugdclub gedaan; onder leiding van Winny, Marja en Mienke was dat altijd een groot succes! Ook ben ik twee keer mee geweest op hemelvaartkamp, wat echt ontzettend leuk was. Vooral omdat er allemaal kenners mee waren, waar ik ontzettend veel van heb geleerd.

En elke maand zijn er nachtvlinderavonden, Kars Veling en Gijsje van Ingen zijn daar ook altijd bij, en dat is ook super leuk om te doen! Ohh, en de 700-soortendag was ook een groot succes, ik hoop dat we weer eens zoiets gaan doen, dat lijkt me heel leuk!

Er is één artikel dat zeker heel veel indruk heeft gemaakt op me, dat was een paar jaar geleden. Hans Kunstman en Jurgen Geven hadden met z'n tweeën een 1000-soortenjaar gehouden, en daar een uitgebreid artikel over geschreven. Ik vond het een super leuk en inspirerend artikel om te lezen. Vooral ook omdat ze alle soortgroepen inventariseerden (dieren, planten, schimmels, korstmossen). Ik ben zelf ook iemand die alles interessant vind, maar merk dat er ook veel mensen zijn die zich met één soortgroep bezighouden. Doordat ik zag dat Hans en Jurgen wél alles bekeken, ben ik dat zelf ook steeds meer gaan doen. En uiteindelijk heb ik zelf ook een poging gedaan om 1000 soorten te vinden binnen een jaar, wat ontzettend leuk was om te doen.

Ik ben heel blij dat er zo'n leuke, en ook zeker belangrijke, vereniging bestaat in deze gemeente. Ik vind het heel mooi om te zien hoe iedereen vrijwillig zijn bijdrage levert om de vereniging en alle activiteiten mogelijk te maken en ik hoop dat dat nog heel lang zo mag blijven. Dus bedankt allemaal voor het mogelijk maken van deze fijne vereniging! (En laten we snel weer een 700+ (1000?) soortendag organiseren!)

Met passie voor natuur: 50 jaar betrokken bij de NVWC

Interview met Leo van der Kooij

door Berry Lucas

In 1974 kwamen Leo en Nel van der Kooij naar Culemborg. Als jonge natuurliefhebber van 32 jaar zocht hij een plek waar hij zijn passie voor vogels en planten kon delen. Tot zijn vreugde las hij een paar maanden later in de krant over de oprichting van NVWC. Nu, vijftig jaar later, blikt Leo terug op de beginjaren en deelt hij zijn kijk op de toekomst van de vereniging.

Leo vond het jammer dat er in Culemborg niet zoiets bestond als de Natuurwacht de Vijfheerenlanden, waar hij al poolshoogte had genomen. "Ik deed al wel mee aan knotwilgen snoeien hier. Zelf had ik geen ambitie om een vereniging op te richten. Na dat bericht over een nieuwe vereniging kon ik dan ook niet wegblijven. Ik herinner me nog goed hoe stampvol het zat op die oprichtingsvergadering in de Zandstraat."

Leo's betrokkenheid bij natuurorganisaties was er al wel: "In Heemskerk was ik lid van de Vogelwerkgroep Noord-Holland, en in Den Haag van de Haagse Vereniging voor Vogelbescherming." Maar de liefde voor de natuur begon al eerder. Leo laat me het boekje *Zien is Kennen* zien. "Ik kreeg het op mijn zevende verjaardag van mijn tante omdat ik er altijd bij haar thuis in zat te bladeren. Het is beduimd en volgekrabbeld met aantekeningen, maar het blijft een dierbaar bezit." Door een opdracht van een biologieleraar om een herbarium te maken, werd Leo's interesse voor natuur verder aangewakkerd: "Vanaf dat moment wilde ik alles weten over flora en fauna. Al ben ik nooit een specialist geworden, ik vind alles wel leuk." Leo is daarbij een bibliofiel met een uitgebreide bibliotheek vol natuurboeken (waar ik als scholier al op dook als ik weleens op bezoek was).

De eerste jaren van de NVWC

"Er was een golf van ideeën. Ik weet nog wel dat er gesteggeld werd over de naam 'natuur- en vogelwacht', dat leek een beetje dubbelop. We prijkten vanaf dat moment in ieder geval op het lijstje

Leo van der Kooij tijdens het kamp Weerribben 1984

vogelwachten op de achterkant van het tijdschrift Het Vogeljaar. Vooral in de begintijd werd de ene na de andere excursie georganiseerd. Verzamelen bij het postkantoor en dan met zijn allen met de fiets op weg. Soms huurden we een bus om naar de Fleuropolder of naar Noordwest-Overijssel te gaan. Heel stimulerend allemaal! De jeugd speelde vanaf het begin een belangrijke rol in de vereniging, vertelt Leo. "In het Kompas aan de Slotstraat knutselden en tekenden we erop los. Klooiën noemde ik het

In de vereniging kreeg ik de kans om mijn passie voor natuur te delen.

zelf. Gelukkig kon een blind paard nog geen schade aanrichten in dat vervallen pand, waar de stro uit het plafond hing. Later verhuisden we naar het Nonnetje, in een flinke kamer in het voormalig zusterhuis van de Sociale Academie. Het werken met de kinderen gaf me veel energie."

Waardevolle herinneringen

"Het sociale contact in de vereniging was ontzettend waardevol. Naast mijn werk als leerkracht aan de Paulusschool vond ik hier gelijkgestemden. Op school was ik al de 'meester van de plantjes en de beestjes', maar

in de vereniging kreeg ik de kans om mijn passie echt te delen. Sommige leerlingen zijn door mij ook nog eens geïnspireerd en lid geworden van de NVWC", blikt Leo terug. Dierbare herinneringen heeft hij vooral aan de excursies in die vroege jaren. Met een enthousiast groepje bijvoorbeeld naar de Pier van IJmuiden, of naar de Amsterdamse waterleidingduinen. Een grappige gebeurtenis staat Leo nog goed bij: "Er stond daar zo'n hele grote parasolzwam die iedereen wilde fotograferen. Harry van de Warenburg wilde een foto van opzij maken en stootte met zijn voet zo de hoed van de paddenstoel." Ook het eerste kamp staat in Leo's geheugen gegrift. "Dat was in Overasselt bij Nijmegen, gewoon primitief in de stal van een boerderij met zijn allen bij elkaar, en dan werd er volop 'gehupst' (volksdansen, red.). Er waren meerdere gezinnetjes mee, mijn kinderen waren ook nog heel klein."

Ontwikkelingen en uitdagingen

Een belangrijke mijlpaal was voor Leo de verhuizing naar De Steenuil. "Ik maakte me destijds veel zorgen omdat we geen vaste plek meer dreigden te hebben. Gelukkig bood de scouting ons deze ruimte aan. Nu hebben we een fantastische plek met een natuurtuin, opslagruimte en vergaderruimtes. Het is de perfecte thuisbasis voor onze activiteiten." Leo heeft wel een kritische noot: "Ik ben erg voor activiteiten, maar vooral ook van groepsactiviteiten. Daarom vind ik het wel een beetje jammer dat de vogelwerkgroep een beetje los is gaan staan van het bredere clubleven. Al vind ik het geweldig dat Gerrit Jan Klop maandelijks een vogeltocht leidt die veel mensen trekt. Het is heel belangrijk voor de club om zich zo te presenteren."

Als lid van de jubileumcommissie benadrukt Leo het belang van gezamenlijke activiteiten. "We hebben al veel ideeën voor 2025, en ik hoop dat zoveel mogelijk leden meedoen, ook de vogelwerkgroep. Het is belangrijk om de club als geheel te versterken."

De maatschappelijke rol van de NVWC

Leo: "De NVWC moet de vinger aan de pols houden wat betreft de dingen die gebeuren met natuur in de stad en in het buitengebied.

Zorgen dat de zaken die we signaleren breed gedeeld worden, dat we contact houden met de gemeente, dat onze berichten regelmatig in de krant staan. Zodat het leidt tot bewustwording bij de Culemborgers dat een te strakke tuin niet goed is voor planten, dieren, vogels, insecten. Geen tegels, maar egels, hé. En kunstgras neerleggen vind ik nóg erger. Ga dan niet wonen in een huis met een tuin als je er toch niet om geeft!" Gelukkig ziet Leo dat zijn eigen buurt nog veel bomen en struiken heeft, en dat ook de jonge gezinnen er 'groen bezig' zijn: "Ik hoop dat er sprake is van een kentering." Zelf heeft Leo al jaren een weelderige tuin met een vijver waarin de natuur volop ruimte krijgt. Hij noemt alle soorten vlinders die er de buddleja en de blauwe knopen regelmatig bezoeken: bont zandoogje, boomblauwtje, atalanta, dagpauwoog, landkaartje en soms zelfs koninginnenpages. "Helaas zijn de kleine vosjes verdwenen, waarom weet ik niet."

De toekomst van de vereniging

Als de oud-onderwijzer terugkijkt op een halve eeuw betrokkenheid, kan hij alleen maar tevreden zijn. Wel maakt hij zich enige zorgen over de toekomst. "Het is belangrijk om jonge mensen te blijven enthousiasmeren. Toen we begonnen, waren veel gezinnen met jonge kinderen betrokken. Nu schuift de leeftijdsgroep op en zijn het vooral ouderen die zich aansluiten. De jeugdgroep is klein, maar doet wel heel leuke dingen. Dus ik houd hoop." Over de ontwikkelingen in de natuur zelf heeft Leo gemengde gevoelens: "We zagen vroeger veel meer zangvogels. Er was een huiszwaluwenkolonie in Terweijde, je zag nog matkoppen, maar nog geen aalscholvers, geen ganzen en maar weinig roofvogels. Wel torenvalken, maar de buizerd broedde hier nog niet. Veel kleine soorten zijn verdwenen, maar grote soorten als de oehoe en kraanvogels komen terug. Laatst stond er zelfs een zilverreiger hier aan de Lalainglaan! Ik zal de toekomstige veranderingen door het klimaat en zo niet meer meemaken. Ik denk weleens als ik de jonge kinderen hier zie scharrelen in de straat, hoe zal het voor hun zijn over vijftig jaar, als ze zelf opa en oma zijn?"

Het sociale contact in de vereniging was ontzettend waardevol.

Boodschap voor de NVWC

Tot slot heeft Leo een duidelijke boodschap voor de vereniging: "Blijf enthousiast en actief. Zorg voor activiteiten die de biodiversiteit vergroten, zoals vlindertuinen en kikkerpoelen. Investeer in gezamenlijke projecten en blijf creatief. Ik hoop dat ik nog lang kan bijdragen aan de gezellige woensdagochtenden bij De Steenuil, met de klusploeg en tuinploeg." Met een blik op de toekomst sluit hij af: "Ik hoop dat de Redichemse Waard een echt natuurgebied wordt en dat de Volencampen gaat floreren. Het is prachtig om te zien hoe de NVWC zich blijft inzetten voor de natuur. Daar mogen we met z'n allen trots op zijn." 🐦

Gabrielle van Appeldoorn

Mijn naam is Gabrielle van Appeldoorn (1952). In 2016 ben ik lid geworden van de NVWC; mijn man Cees was al langer lid.

Het had zomaar kunnen zijn dat ik eind van dat jaar met pensioen zou gaan en daarom keek ik al een beetje rond of er leuk vrijwilligerswerk was in Culemborg. Via Cees hoorde ik dat er voor het verenigingsblad van de NVWC – de Hak-al – redactieleden gezocht werden en dat leek me heel leuk om te doen. Het sloot ook heel goed aan bij mijn achtergrond als communicatieadviseur.

Sinds juni 2016 ben ik lid van de redactie van de Hak-al. Wij maken 4 keer per jaar een editie en we merken dat de leden graag kopij en beeldmateriaal aanleveren voor dit mooie blad. De ene keer loopt het als vanzelf en is het soms zelfs puzzelen om alle kopij een mooie plek te geven, de andere

keer moet ik wat meer moeite doen om 32 pagina's te vullen. Sinds eind 2023 schrijf ik zelf ook een rubriek 'Belevissen van een centralist'. Die rubriek komt voort uit mijn andere vrijwilligerswerk, bij de Dierenambulance Vianen – die overigens in Culemborg gevestigd is.

Er zijn zoveel interessante, bijzondere, grappige en ontroerende artikelen voorbijgekomen in de Hak-als vanaf 2016 tot nu toe. Het is echt heel moeilijk om daaruit een artikel te kiezen dat een blijvende indruk op mij gemaakt heeft. Ik hou het dus even bij mezelf. Het artikel 'Varen met de Liniepont tussen Culemborg en Everdingen' van Frans Waroux in Hak-al 02-2023. Een artikel over een vaartocht met tien leden van de NVWC met Eric van Grieken en mijzelf als bemanning. Wij zijn namelijk allebei ook vrijwilliger bij de Liniepont.

Deze alinea uit dat artikel wil ik jullie niet onthouden. Onder de gasten onder meer Gerrit Jan Klop, de supervogelaar onder ons. Terwijl Cees (van Appeldoorn) en ik bij de loopplank stonden te wachten kwam Harry van de Warenburg aanlopen. "Mooi dagje maar nog wel wat stil hiernaartoe." En direct daarna arriveerde Gerrit Jan. "Wat leuk zeg. Van de auto hier naartoe al achttien soorten vogels gehoord." Harry en ik keken elkaar eens aan en dachten: 'We worden oud en een bezoekje aan Schonenberg voor een gehoortest zou zeker niet misstaan.'

Ik wens de NVWC dat er nog minstens 50 mooie jaren bij mogen komen!

Foto onze passagiers:

Achteraan vlnr: Harry van de Warenburg, Frans Waroux, Winny Verdouw, Gerrit Jan Klop, Martin Heerschop en Jurgen Geven

Vooraan vlnr: Leo van der Kooij, Eric van Grieken, Annette van Berkel, Cees van Appeldoorn en Maartje van der Ploeg

*Aanmeren bij Werk aan het Spoel.
© Maartje van der Ploeg*

Hans Kunstman

Mijn naam is Hans Kunstman (1949). Het is moeilijk exact aan te geven sinds wanneer ik lid ben van de NVWC, maar ik denk vanaf 2005. Mijn eigen belangstelling voor de natuur en dat de NVWC een prachtig 'lokaal' platform is om kennis (en plezier) te delen, waren mijn voornaamste redenen om lid te worden. Veel topspecialisten, dus voor mij was er zeker meer om te halen dan te brengen.

Ik ben zeker actief binnen de vereniging, onder meer met:

- * Riviertellingen – winter – vogels
- * Bloktellingen SOVON-atlas
- * Aantal jaren in het bestuur
- * Presentaties over paddenstoelen en vliegen
- * Excursies paddenstoelen
- * Diverse artikelen in Hak-al: o.a. over 1000+ soortenjaar, stadsplanten
- * 12.000 waarnemingen – 2200 soorten binnen het werkgebied van de NVWC gepubliceerd op waarneming.nl

Als ik al een artikel uit de Hak-als zou noemen, zou ik andere tekort doen. Mario's (Huizinga, *red.*) bijdragen over geringde vogels vond ik heel interessant. Vooral de diversiteit spreekt me aan: van wetenschappelijk niveau tot natuurbeleving impressies.

Dit is mijn boodschap voor de NVWC: Blijf aangehaakt aan de grote natuurbelangstelling sinds de coronatijd. Probeer samen te werken met andere organisaties, scholen vooral.

Boven: halfgladde dwergzandbij, onder: actiefoto van Hans in de Plantage

Henk Vennix

Mijn naam is Henk Vennix (1945). Ik was van ongeveer 1981 tot 1997 lid van de NVWC. Ik ben actief geweest bij de Nestkastenwerkgroep, de Vogelwerkgroep, de Knotwerkgroep, Fotowerkgroep en de Zoogdierenwerkgroep.

Heb respect voor de natuur! Is mijn boodschap voor de toekomst van de NVWC.

Noot van de redactie:

Henk heeft in 1992 samen met Wim Kievit en Gerard van Ruiten met het geld van de milieuprijs 1990 vier diaserie's van 50 dia's gemaakt voor educatieve doeleinden.

Bij elke serie hoorde een boekje met toelichting op de dia's. De serie en het boekje werden bijvoorbeeld uitgeleend aan scholen in Culemborg.

Zie pagina 5: 50 jaar NVWC en de gemeente Culemborg, het krantenartikel: eerste Culemborgse Milieuprijs voor jubilerende NVWC - 1990

Foto: Henk met juveniele bosuil op de Zeedijk, 6 mei 1992

“Een groene vriendenclub die levens veranderde”

Interview met Kees van de Vate

door Berry Lucas

Aan de historische vier Dreven, in de charmante woning met uitzicht op de Volencampen, bezoek ik Kees en Berry van de Vate. Dagelijks geniet de 85-jarige Kees nog van de natuur vanuit zijn stoel bij het raam. Zijn liefde voor groen wordt weerspiegeld in de grote tuin, die ze jarenlang met toewijding hebben verzorgd. “Het is een mooie plek hier”, vertelt hij. “De tuin was ooit een perfecte balans tussen natuur en cultuur. Nu, doordat ik zelf slecht ter been ben, verschuift de balans steeds meer richting natuur. Maar dat hoeft geen achteruitgang te betekenen.”

Een groot deel van de tuin is nu aan de natuur overgelaten, en dat levert mooie verrassingen op. “Laatst stond er een zee van gele bloemen dankzij gewoon barbarakruid dat hier spontaan opkwam. De groentetuinen hebben we deels opgegeven, maar deze is in de loop der tijd bijna een soort museum geworden, met bijzondere moestuinonkruiden zoals zegekruid, zwarte mosterd, akkergoudsbloem en esdoornganzenvoet”, vertelt Kees met een glimlach.

Beginjaren

Al snel na de oprichting raakten de Van de Vates betrokken bij de NVWC. “Ik werd bij de NVWC gehaald door Harry Uphoff, die ik kende omdat hij destijds bezig was met natuurtuinen. Dat was meteen ook het begin van de plantenwerkgroep”, vertelt hij. “De NVWC was in die tijd meer dan een natuurvereniging. Het was een groene vriendenclub die levens veranderde.” Kees blikt daarom met warmte terug op de jaren waarin het gezin Van de Vate deelnam aan de vereniging. “Het was fantastisch om te zien hoe betrokken iedereen was. Kars Veling, bijvoorbeeld, plukte als jongetje bloemen in onze tuin toen wij nog in Terweijde woonden en hij bij ons om de hoek. Als straf moest hij met ons mee naar de NVWC. Dat bleek de start van een grote liefde voor de natuur.” Lachend voegt hij eraan toe: “We zijn er nog steeds trots op dat we hem in die richting hebben gestuurd. Ik vind het ook hartstikke leuk dat zoveel jonge mensen uit de natuur- en vogelwacht van de beginjaren een groene carrière hebben gekregen: Kars, Joost Woudstra, Henkjan en Jandirk Kievit, Marcel van der Tol, jijzelf en nog veel meer. Dus ja, als in die zin de Natuur- en Vogelwacht de levens van mensen zo heeft ingekleurd en bepaald, dan geeft dat aan hoe goed die vriendenclub was.”

Plantenwerkgroep

De plantenwerkgroep werd een van de meest actieve onderdelen van de NVWC. Samen met anderen, zoals Wim Rubers, Harry Uphoff en Han Jansen, deed Kees inventarisaties in de regio. Een van de eerste projecten was het in kaart brengen van de flora op Mariënwaerd. “Daar stonden bijvoorbeeld de keverorchis en allerlei varensoorten, en groot springzaad in de grienden langs de Linge. We boden een rapport aan de baron aan, maar tot onze schrik ontdekten we dat hij de randen van de paden met onkruidbestrijdingsmiddel had bespoten”, herinnert Kees zich. “Han Jansen was laaiend. We hebben het rapport onder protest aangeboden.” Kees vindt het mooi hoe de plantenwerkgroep zich in de loop der jaren heeft ontwikkeld. “Ik zeg zelf voortdurend dat ik maar een

armzalige laboratoriumbioloog ben. In de loop van de jaren heb ik wel kennis opgedaan, maar ik kon niet tippen aan de ecologen en veldbiologen die erbij waren. Maar we waren een enthousiast groepje in die tijd, we keken samen naar de kenmerken van een plant en discussieerden over details. Ik tikte nog lijstjes met gevonden soorten over in de computer.” Kees waarschuwt dan ook voor de oppervlakkigheid van moderne technologie. “Nu gaat alles rechtstreeks met fotootje in waarneming.nl. Apps zoals Obsidentify maken het makkelijk om soorten te herkennen, maar echte liefde voor de natuur ontstaat pas door er tijd mee door te brengen. Soms mis ik de verwondering die bij het oude handwerk hoorde. Het amateurisme, de liefdevolle ongedwongenheid, lijkt wat verdwenen”, verzucht hij. Desondanks is Kees trots op de plantenwerkgroep die enkele jaren geleden nieuw leven in is geblazen mede op zijn initiatief, en waar Bram Schenkeveld nu de kar heel goed trekt.

Soms mis ik de verwondering die bij het oude handwerk hoorde.

Kampen

Goede herinneringen hebben Kees en Berry nog aan de kampen waar het gezin in de eerste jaren aan deelnam: “We gingen naar Schouwen, Veere, Zuid-Limburg. Je kon er het kleine grut zien opgroeien. Je werd dan in de ochtendschemer wakker in je tent, en hoorde de vroege vogels zingen. Mijn vogelkennis stamt vooral uit die tijd. Mijn

dochters Esther en Berbera hebben dat ook meegekregen, en hebben ieder op hun eigen manier ook nog die band met de natuur. Dus in die zin is het groene evangelie een beetje doorgegeven.”

Groene wortels en inspiratie

Kees' liefde voor de natuur wortelt diep. “Als kind wandelden we op zondagmiddag door de bossen bij Vught”, herinnert hij zich. “Mijn vader was liefhebber van paddenstoelen. Met een oud paddenstoelenboekje brachten we soorten op naam. Ik herinner me hoe prachtig de heide daar was, met klokjesgentianen en zonnedaauw. Het is triest dat jonge generaties nu te maken hebben met een groene leegte.” Kees verwijst daarbij ook met nostalgie naar de Volencampen, waar hij vroeger Culemborgers Kievitseieren zag zoeken en de waterviolier groeide. “Het was een paradijs.”

Zijn loopbaan als moleculair bioloog, gecombineerd met zijn latere werk als predikant en zijn binding met de natuur, weerspiegelen een unieke mix van wetenschap en spiritualiteit. “In mijn kerkdiensten betrok ik vaak de natuur”, vertelt Kees. “Ik had dan voor de kinderen een ‘plantje van de zondag’ bij me. Bijvoorbeeld halmen van verschillende graansoorten uit een tuintje van

Plantenexcursie met Kees van de Vate en Wim Rubers.

Theo van Sterkenburg, die ik verbond aan de bijbelse gelijkenis van de zaaier. Men herinnert zich die plantjes vaak beter dan mijn preken”, zegt hij met een lach. Naast zijn werk als predikant bleef Kees altijd betrokken bij de NVWC. Zelfs tijdens zijn tijd buiten Culemborg, toen hij in Nijmegen, Zandvoort en Noordoos werkte, keerde het gezin in de weekenden terug naar het tuinhuisje achter hun woning, die verhuurd werd. “Het tuinhuisje was onze constante. Vanuit daar onderhielden we het contact met de NVWC.”

Zorgen en hoop voor de toekomst

Kees' zorg over de toenemende individualisering van de samenleving (en volgens hem ook binnen de NVWC) vertaalt zich naar een bredere visie op de natuur. “Veel mensen zien de natuur niet meer. Ze lopen buiten met hun telefoon in de hand en missen het moment. Dat gebrek aan verbinding met de natuur zal uiteindelijk ten koste gaan van die natuur en het landschap.” Voor de toekomst van de NVWC heeft Kees dan ook duidelijke ideeën. “Het belangrijkste is om nieuwe generaties bij de natuur te betrekken”, zegt hij. “Ik ben een groot voorstander van initiatieven zoals de Green Rangers. Kinderen leren zoveel door ze simpelweg boterbloemen langs de dijk te laten zien. Het gaat erom dat ze de natuur ervaren zoals die is.” De educatieve rol van de NVWC ziet hij als essentieel. “We moeten mensen bewust maken van de natuur. De aandacht voor de Volencampen door het goede werk van een burgerinitiatief is een goed voorbeeld. Mensen komen nu speciaal uit de binnenstad om op een bankje te zitten en te genieten. Dat soort momenten van bewustwording zijn cruciaal.”

Het belangrijkste is om nieuwe generaties bij de natuur te betrekken.

Een nalatenschap van liefde voor natuur

Kees – ooit nog een tijdje voorzitter geweest – kijkt met trots terug op zijn bijdrage aan de NVWC en de natuur in het algemeen.

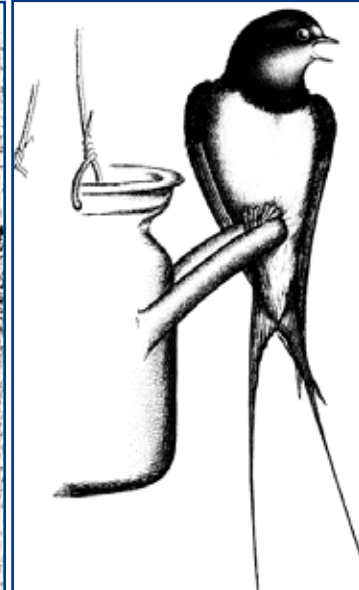
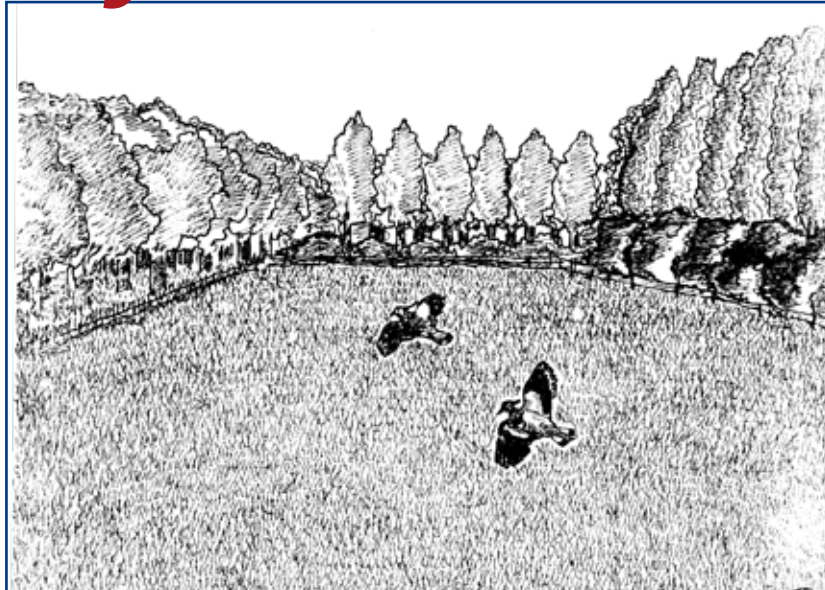
“Mijn laatste bijdrage was de voetnoot over de ‘Flora Culenburgensis’, een project dat ik samen met Wim Rubers en Leo van der Kooij heb gedaan en waarover een stuk is verschenen in de Hak-al. (Hak-al 2023-03, red.)

Zijn boodschap aan de NVWC is helder:

“Haal er mensen bij en geef ze de kans om zich te verwonderen over de natuur. Begin simpel. Vogels trekken vaak de eerste aandacht, en daarna komen vlinders en andere soortgroepen. Maar uiteindelijk moeten jonge mensen ook aandacht krijgen voor wilde planten, want zonder planten geen natuur.”

Kees besluit het gesprek met een wens: “Als ik erbij kan zijn tijdens het jubileum, zal ik met trots terugkijken. De NVWC heeft niet alleen mijn leven verrijkt, maar ook dat van velen om mij heen.” 🐦

50 jaar illustraties

door Eric van Grieken

Als vormgever van de Hak-al was ik benieuwd hoe mijn voorgangers de vormgeving hadden aangepakt. En vooral was ik benieuwd naar de illustraties. Niet de illustraties die zijn overgenomen uit andere publicaties, boeken, gidsen etc. En ook niet kaarten, foto's of grafieken. Die zijn vaak ook heel mooi, maar ik bedoel de illustratoren uit het eigen ledenbestand. En dat zijn er heel wat.

De eerste vier nummers in 1975 heette het blad nog 'Clubblad NVWC'. En toen al waren er goeie illustratoren. De grappige voorplaat van Cocky van Zuijlen (nummer 2) is bij het jubileumnummer in 2005 al eens herhaald. Nummer 3 stond vol illustraties van een zekere Niek (wie weet wie?). Maar dan gaat het vanaf nummer 4 los met de vormgeving en tekeningen van Jilles van de Warenburg.

Vanaf illustraties van de stap-spring-plons-en slurptocht, vleermuisen, knotwilgen, waterlelies, kieviten, ijsvogels, torenvalk en wateral, tot kauwtjes en roodborsttapuiten, dotterbloemen, cichorei en geschubde inktzwam, reigers en boerenzwaluwen, Jilles tekende het allemaal.

Omdat de tekeningen van Jilles liggend beter uitkomen op het omslag had hij een voorkeur voor een oblong (liggend) formaat. Soms is het jammer dat de tekeningen in het binnenwerk door de slechte druk (stencil, kopie) niet zo goed uitkomen, want aan de kwaliteit van de illustraties ligt het zeker niet. En je ziet aan het verschil van zijn eerste omslag in 1975 en de boerenzwaluw uit 1978 hoezeer zijn techniek in een paar jaar verfijnd is.

Jilles zal overigens ook in mei 1980, bij het eerste lustrum, nog een mooi omslag van een bijna volwassen koperwiek maken.

Een nieuw logo

"In verband met het vanaf heden niet meer produceren van tekeningen voor een voorplaat van de Hak-al door Jilles v. d. Warenburg, hebben wij als redactie het volgende besloten. Verderop in dit blad hebben wij een tekenwedstrijd uitgeschreven voor een nieuwe 'vaste' voorplaat." Aldus de redactie in het aprilnummer 1979 van de Hak-al. In het juninummer wordt de uitslag bekend gemaakt, zie *Vijftig jaar Hak-al* (pagina 36).

Toen was er vanaf juni 1979 ineens het nieuwe logo dat dan jarenlang als voorplaat gebruikt gaat worden. Het is een charmante lino-leumsnede waarin zowel planten als dieren verenigd zijn, gemaakt door Addy de Jong uit Geldermalsen. Grafisch ontwerpers zullen het logo waarschijnlijk verketteren omdat het niet voldoet aan de strakke vormgevingseisen. Maar wat maakt het uit, het hoort vanaf dan bij de NVWC. En het lettertype dat wordt gebruikt lijkt veel op de Avant Garde, modern en vooruitstrevend dus.

Jeugd tekenwedstrijd

In 1983 verschijnen voorzichtig de eerste foto's in de dan nog steeds gestencilde Hak-al.

'Wie tekent de origineelste knotwilg?' is het thema voor de jeugd bij de opening van het knotseizoen 1988. De winnaar is Rob de Jong.

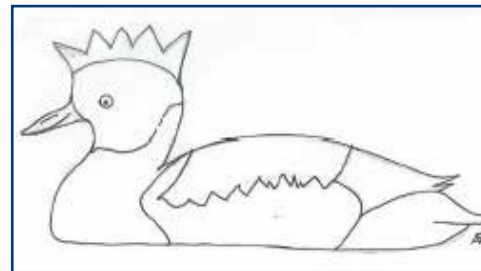
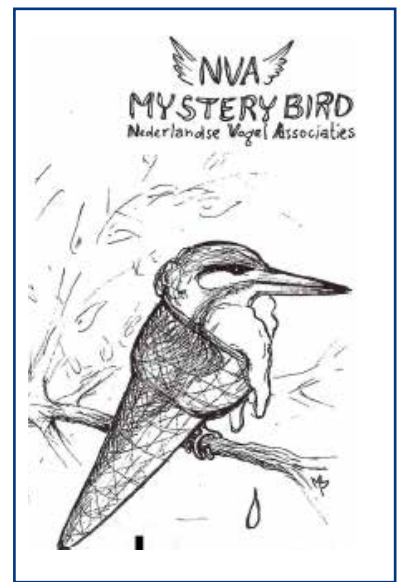
in de Hak-al

*Linkerpagina 1975-3: roerdomp. © Niek
1975-4: eerste omslag en 1978-7: boerenwaluw. © Jilles
Juni 1979: een nieuw logo voor de NVWC,
linolijsnede van Addy de Jong
1988-1: Wie tekent de mooiste knotwilg? Winnaar Rob de Jong*

Hollandse wolf
Voor deze Jubileum-special:
een uniek olieverfschilderij
van Jilles van de Warenburg

illustraties Hak-al

2006-4: *Mythen en legenden*, © Jan Dirk Buizer

1987-1: *Enkele mossen*, © Kars Veling

2000-2: *Welke vogel is dit?* © Marjan Schutte

De krooneend - pardon - mysterybird hierboven werd getekend door Arwen Altenburg.

Juni 2008: Mysterybird zomertaling van Anouk Post, voor het eerst in kleur!

Wat betreft eigen, originele illustraties gebeurt er een aantal jaren weinig, behalve natuurlijk enkele verrassende schetsen van mossen door Kars Veling en in 2001 stuntvliegende merels van Annette van Berkel. Ook is het jubileumnummer juli 1995 (20 jaar NVWC) heel bijzonder, met veel foto's van het eerste bezoek aan het Parc Naturel Regional de la Brenne.

In 1997 en 1999 zien we enkele afbeeldingen van de bekende illustrator Peter Twisk. Heel bijzonder in 1998 is de start van de serie 'Mystery Bird'. Een grappig getekend raadsel, welke vogel is dit? De eerste jaren getekend door Marjan Schutte, daarna (vanaf 2004) door Arwen Altenburg en ten slotte Anouk Post (vanaf 2008). Het werd een vrij onregelmatig weerkerende serie. Heel grappig.

Vernieuwing

2002 nummer 1 is het laatste nummer met het logo groot op de voorplaat. Na jaren verlaat Breun Jansen de redactie. Louis van Oort wordt vanaf nummer 2 de hoofdredacteur met naast hem Ellen Geleedst, Harry van de Warenburg, Ruud Post (vormgeving) en Jan Dirk Buizer (website). De Hak-al wordt niet meer gestencild, maar gedrukt! Wat betreft de vormgeving krijgt het blad ook echt een gezicht, met veel mooie foto's. In plaats van een clubblad is de Hak-al een tijdschrift geworden.

2005 is weer een jubileumjaar. Een interview met Kars Veling over de betekenis van de NVWC in Culemborg en omstreken in de Culemborgse Courant. De Hak-al is nog voornamelijk zwartwit gedrukt met veel foto's en weinig illustraties. In het jubileumnummer augustus 2005 een uitgebreid verslag van Ruud Post over de Hak-al met speciale aandacht voor de illustraties.

De rubriek Mythen en Legendes heeft geheel in stijl een eigen logo

gekregen, met glimlach ontworpen door Jan Dirk Buizer (2005). Het oktobernummer 2007 toont voor het eerst een cover in kleur. Vanaf dan worden de foto's steeds vaker in kleur afgedrukt. In 2008 verschijnen de ijsvogels in kleur en ook de mysterybird, een zomertalingillustratie van Anouk Post, is in kleur.

Oktober 2010, alweer een jubileumnummer, 35 jaar NVWC, 80 bladzijden, kom er maar eens om, een megaprestatie. Behalve natuurlijk de vele schitterende foto's en leuke statistiekjes een tweetal bijzondere illustraties. Als eerste de cover, een luchtig schilderij van Vincent Krans, speciaal voor deze gelegenheid gemaakt. En ook nog eens mooi uitgelicht door fotograaf Dirk Epke. En dan ook nog eens die mooie illustratie van het steenuiltje in het veld van Jan Dirk Buizer.

Ijsvogel

De Hak-al wordt almaar professioneler met steeds mooiere foto's, taart- en staafdiagrammen. En vanaf december 2012 helemaal in kleur, maar nauwelijks illustraties.

Wel wordt in 2017 de jeugdpagina opgevulld met een strip, vooral die van die jaguar vind ik erg grappig. Zoek die maar eens op, het staat allemaal op de website (Hak-al 2023-03, red.).

2010 komt Berry de redactie versterken, en in 2016 Gabrielle. Ik kom er in 2018 bij en ben dan zo vrij om te pas en onpas met illustraties te strooien. Het steenuiltje wordt een vast vignet en stopper voor ieder artikel.

2022-3 start Rebecca Engels met haar onvolprezen rubriek 'Ik teken ervoor!' Eigenlijk geen illustraties, maar kunstwerkjes.

Moeilijk om er voor dit artikel één te kiezen, maar het wordt de ijsvogel. 🐦

*Jubileumnummer november 2010: schilderij van Vincent Krans, op de foto gezet door Dirk Epke.
 Links een prachtige steenuil geïllustreerd door Jan Dirk Buizer.
 2024-3: een kunstwerkje van Rebecca Engels.
 En de steenuil van ondergetekende, 2018.*

Frans Waroux: ‘Bij de NVWC kon ik een beetje goedmaken wat ik in mijn jeugd niet goed had gedaan’

De NVWC bestaat een halve eeuw en nog steeds zijn behoorlijk wat leden van het eerste uur actief in de club. Sterker nog: ze bepalen voor een belangrijk deel zelfs nog de koers van de NVWC. En dat baart een van die oorspronkelijke leden wat zorgen. “Als enkele van die belangrijke figuren wegvallen, hebben we toch wel een probleem. Er is namelijk maar heel weinig aanwas van personen die bereid zijn specifieke taken op zich te nemen.” Aan het woord is Frans Waroux, de man die onder veel meer 29 jaar penningmeester was van de NVWC. Hopelijk dienen zich de komende jaren ‘nieuwe Fransen’ aan, want dergelijke actieve en enthousiaste types kan onze club goed gebruiken.

door Louis van Oort

Frans Waroux is een oorlogskindje uit Utrecht, waar hij op 27 november 1941 in de wijk Zuilen werd geboren. Hij kwam al op jonge leeftijd in de administratie te werken op de melkfabriek aan het Visserplein in de binnenstad. Na zijn diensttijd bij de cavalerie in Amersfoort ging hij op zoek naar een andere baan en begon hij op 2 februari 1962 als boekhouder bij Drukkerij Hoonte in de Volksbuurt Wijk C met zo'n 125 nieuwe collega's. Frans had het bij Hoonte enorm naar zijn zin en is er tot zijn pensioen in 2002 blijven werken.

Naar Culemborg

“Ik ging steeds meer doen bij Hoonte, kwam op alle afdelingen en werd niet alleen voorzitter van de personeelsvereniging maar ook lid van de Personeelscommissie en daarna ook nog ruim 15 jaar voorzitter van de Ondernemingsraad. Op 28 februari 2002 ging ik met vervroegd pensioen. De VUT bestond toen nog. Ik heb er dus op de kop af 40 jaar en één maand gewerkt. Daarna heb ik een maand thuis gezeten om het gevoel te krijgen ‘nu ben ik echt uitgewerkt’. In april ben ik naar de Ketelvink, het toenmalige clubhuis van de NVWC, gegaan om me daar aan te sluiten bij de onderhoudsploeg. Want een mens moet wel bezig blijven.” Het moge duidelijk zijn: Frans is en blijft een (ongekend) druk baasje. En daar heeft de NVWC de afgelopen 50 jaar haar voordeel mee gedaan. Frans en zijn vrouw Riet kwamen met hun twee piepjonge kinderen in 1971 in Culemborg terecht. De woning die ze in Utrecht hadden, was ongelofelijk gehorig en ze wilden daar dan ook dringend weg. Na een woning te hebben gezocht in tal van plaatsen in de omgeving (“van Montfoort tot Maarssen tot Bunnik en Zijderveld”) hoorden ze over een bouwproject rond de Bachlaan in Culemborg. Uiteindelijk werd het een huis in de Mendelssohnlaan.

Eekhoorn vol vlooien

Toen het gezin eenmaal gesetteld was, las Frans in de Culemborgse Courant over de oprichtingsvergadering van een natuurclub en dat opende een luikje naar zijn jonge jaren. “In mijn jeugd was het een rage om vogeleieren te verzamelen. Dan blies je ze uit en borg je ze netjes op in een kistje. Dus ik heb heel wat nestjes uitgehaald, en niet alleen van vogels. Op een dag vond ik namelijk een nestje jonge eekhoorns en ik nam er eentje mee naar huis. Maar dat ding barstte van de vlooien, dus mijn moeder zei meteen dat-ie het huis uit moest. Dus heb ik hem maar weer ergens in een gebied met veel bomen losgelaten. Ja en zo komen er dus ook exoten”, vertel Frans smaakvol. “De NVWC stond dus eigenlijk voor alles wat ik niet goed

had gedaan in mijn jeugd. Ik dacht dat ik het een beetje goed kon maken als ik me voor die club zou gaan inzetten.”

En aldus geschiedde. In 1975 maakte hij kennis met mannen van het eerste uur als Gerard van Zuijlen, Arno Bos, Chris Kalden en Leo van der Kooij. “De grote animator was destijds Arno Bos. Die bruipte echt van de energie. Hij kwam op een gegeven moment meer dan eens per week bij ons aan de deur. Zo vaak zelfs dat Riet dan zei, als de bel weer eens ging: ‘Frans, je verloofde is er’. Maar een half jaar nadat de club was opgericht, kreeg hij een baan aangeboden als boswachter in Noordwijk. Hij was dat eerste half jaar de on-officiële penningmeester van de club geweest en droeg voordat hij wegging wat boekjes met gegevens aan mij over. Voor ik het wist, was ik startend bibliothecaris en penningmeester van de NVWC. Pas 29 jaar later ben ik als penningmeester gestopt.”

Mussen tellen

In die beginjaren was de NVWC volgens Frans nog zeer in trek bij de jeugd. “Er waren veel lezingen en het publiek bestond voor 90% uit jongeren. Ook het knotwilgen snoeien was zeer populair bij de jeugd en dan met name het in stand houden van het vuur. Blijkbaar heeft vuur altijd een magische aantrekkingskracht op jongeren. Een of twee keer per maand waren er ook excursies. Daar was Gerard van Zuijlen meestal bij betrokken. Hij probeerde ons ook bekend te maken met vogelgeluiden. Erg leerzaam, hoewel ik het nooit echt goed onder de knie gekregen heb. Maar ik kon me misschien op een andere manier nuttig maken. Een van de doelstellingen in deze periode was bijvoorbeeld dat we moesten gaan inventariseren. Mij werd gevraagd te tellen hoeveel mussen in onze wijk zaten. Ik wist niet precies hoe ik hier invulling aan moest geven, dus ik ben maar gewoon begonnen. Om half 6 uit bed, opschrijfboekje bij de hand en noteren. De eerste keer dat de wekker zo vroeg afging, vroeg Riet: ‘Wat ga jij nou doen?’ Mussen tellen, zei ik. ‘Je bent hartstikke gek’, was haar antwoord.” Gek of niet, Frans ging tellen. Tot hij bij de vierde telochtend ineens

*Links Frans dankt voor zijn benoeming tot erelid (2010).
Boven Frans Waroux (2024), © Louis van Oort.*

piepende remmen naast zich hoorde en een politieauto voor zijn neus stopte. 'Wat zijn wij hier aan het doen?'; was de niet heel verrassende vraag van oom agent. Waarop Frans zei dat hij hier de mussen telde. Hem werd te verstaan gegeven dat hij dat dan beter op een ander tijdstip kon doen, omdat bij de politie al verschillende meldingen waren binnengekomen over een heerschappij dat op de vroege morgen door de brandgangen liep en allerlei aantekeningen maakte. "Toen ben ik maar op andere plekken vogels gaan tellen in de middag, maar dat werd niet zo'n succes. Mijn inbreng op telgebied is minimaal te noemen."

Vijf ton beton

Op andere vlakken was Frans wel degelijk een actieve NVWC'er. Zo waren de Warouxjes altijd fervent kampgangers. "We gingen altijd met de kampen mee, de kinderen ook. Mooie tijden beleefd. Maar op een gegeven moment gingen ze op voetballen, werd ik teamleider en later voorzitter van de jeugdafdeling van Vriendenschaar. Daar ging natuurlijk veel tijd in zitten, zodat de fysieke betrokkenheid bij de NVWC afnam. Maar ik bleef wel in het bestuur en bij de knotwerkgroep.

Ook ben ik intensief betrokken geweest bij de behuizing van de club (zie daarvoor het artikel op pagina 18 t/m 20 red.). Toen we de beschikking kregen over het Ketelhuis aan het Chopinplein, wat later de Ketelvink werd, moesten we bijvoorbeeld hard aan de slag met de vloer, want dat was een puinhoop. Voor een schijntje hadden we een wagen beton kunnen regelen bij Van Hussen en hebben we de nieuwe vloer er in een dag ingelegd. Hebben mijn zwager Breun Jansen en ik vijf ton beton moeten wegkruien. Man, wat een klus! Samen met Breun heb ik trouwens jarenlang met een stencilmachine de Hak-al gemaakt, die ik in die tijd van voor tot achter redigeerde. Ik had ook als penningmeester de actie 'sponsor een nestkast of een knotboom' bedacht en we hebben ook nog met een

aantal mensen, huis aan huis en met een kraam op de Markt voor het stadhuis, een actie opgezet om de echte Goudse stroopwafels aan de man te brengen. Er moest namelijk geld in het laatje komen om het opknappen en bewoonbaar maken van de Ketelvink mogelijk te maken." Het is slechts een indicatie van wat Frans allemaal voor de club heeft gedaan.

Munitiekisten

Wat die nestkasten betreft, dist hij nog een anekdote op: "Destijds zat hier in Culemborg nog de EOD, de Explosieven Opruimingsdienst. Kapitein Blommaert van de EOD meldde ons naar aanleiding van die nestkastenactie dat hij een hele zoi munitiekisten overhad, waarvan we nestkasten zouden kunnen maken. Uiteindelijk hebben we wel honderd van die kisten gekregen en daar konden we inderdaad prima nestkasten voor uilen en torenvalken van maken. Alleen het probleem was de opslag daarvan. Chris Kalden regelde dat de hele lading kisten op de niet meer in gebruik zijnde hooizolder van de boerderij van zijn neef Leen Kalden aan de Pijsseweg opgeslagen mochten worden. Ze werden gebracht met zo'n legerdrietonner vol met munitiekisten. Omstanders dachten dat er iets belangrijks stond te gebeuren..."

Mensen die Frans een beetje kennen, weten dat anekdotes als deze nog maar het topje van de ijsberg zijn. Gooi er een kwartje in en je krijgt een knaak aan verhalen terug, zou hij hier zelf over gezegd kunnen hebben. Het is ook niet zo gek: Frans heeft zoveel gedaan voor niet alleen de NVWC en Vriendenschaar maar ook voor het Rode Kruis, dat hij simpelweg heel veel heeft meegemaakt. Hij is niet voor niets benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje Nassau en tweevoudig erelid van Vriendenschaar. Voeg daarbij de gave dat hij al die belevenissen ook prachtig onder woorden kan brengen – en graag wil brengen – en je hebt een levende editie van het immer uitdijende boek Mythen en Legendes der NVWC te pakken. Of gewoon Frans Waroux, want Frans blijft Frans. 🐦

Daarom NVWC

Louis van Oort

Mijn naam is Louis van Oort (1967). Sinds 1995 ben ik lid van de NVWC. Mijn interesse in vogels, die ik in Geldermalsen verder met bijna niemand kon delen, was de voornaamste reden om lid te worden. Binnen de vereniging heb ik veel vogel- en vlinderinventarisaties gedaan, net als veel vogeltrektellingen. Daarnaast ben ik al bijna 25 jaar (hoofd)redacteur van de Hak-al.

Het artikel '2014: Een 1001-soortenjaar tussen Lek en Linge' uit Hak-al 02-2015, van Hans Kunstman – over hoe hij samen met Jurgen Geven een jaar lang zoveel mogelijk soorten (flora en fauna) probeerde waar te nemen in het NVWC-werkgebied, daarmee en passant de grote waarde van Waarneming.nl belichtend – is een enorm inspirerend verhaal, nog steeds!

Voor de leden van de NVWC heb ik de volgende boodschap. Blijf naar buiten gaan, blijf naar mooie en minder mooie soorten zoeken, blijf veranderingen (ten goede en zeker ten kwade) signaleren en blijf verbinding zoeken met elkaar. De NVWC is namelijk niet alleen een bijzonder waardevolle maar zeker ook gezellige club.

Foto boven: de teams aan de start van de Big Day 2005. De foto is genomen in het clubhuis van destijds, De Ketelvink. Zelf sta ik rechts vooraan. Links naast me teamgenoot Arjan Brenkman, daarnaast Yvonne Gasau en Annette van Berkel. Achteraan van rechts naar links: Gerrit Jan Klop, Jandirk Kievit, Daniël Beuker, Job de Boer, Jan Dirk Buizer en Theo Boudewijn.

Arjan Brenkman

Mijn naam is Arjan Brenkman (1975) en ik ben sinds 1985 lid van de NVWC. Ik hou al sinds kind van alle natuur om me heen. Mijn leraar lagere school, NVWC-coryfee Leo van der Kooij, inspireerde me destijds om lid te worden.

Samen met een aantal andere NVWC-leden (Gerard Smit en in het verleden Stijn Brand en Chris Harmsen) tel ik al 27 jaar de huiszwaluwstand in Culemborg. Ik ben lid van de Commissie Dwaalgasten Culemborgse Avifauna samen met Paul van Veen en Louis van Oort. In 2006 heb ik samen met Louis ook een geactualiseerde vogelsoortenlijst van Culemborg gepubliceerd, een update van het historische werk van Marcel van der Tol uit 1985. Verder ben ik elk jaar in de afgelopen 30 jaar meerdere keren op de trektelpost Redichemse Waard of Fort Everdingen te vinden.

Een van de beste herinneringen aan de NVWC is het winterkamp op Texel in de kerstvakantie van 1990. Dit was mijn eerste keer van huis voor meerdere dagen op een waar vogelparadijs. Samen genieten van alle vogels, samen gezellige avonden met inspirerende mensen.

Omdat er zoveel inhoudelijk talent aanwezig is, dat de afgelopen halve eeuw ook zoveel moois geschreven heeft in de Hak-als, kan ik maar lastig kiezen. De rubriek 'Het Oordeel' van onze onvolprezen eindredacteur Louis van Oort is hoe dan ook al vele jaren mijn favoriete opening van elke Hak-al en die mooie nieuwsbrief 'Tjielp', samengesteld door Gijsje van Ingen, daar kijk ik ook elke keer weer naar uit. We hebben een prachtige vereniging die groeit en een goed bestuur. Er is ook zoveel beschikbare kennis in huis, maar we zien tegelijkertijd ook dat het landelijk beleid op landbouw & ruimte vooral nog netto niet leidt tot meer natuur en meer (herstel van) biodiversiteit in en rondom Culemborg. Wordt het dan niet tijd voor een NVWC-visie op vergroting van de biodiversiteit van het NVWC-werkgebied, bijvoorbeeld door acquisitie van gebieden, waarbij je zelf meer aan het roer hiervan komt te staan? Ergo, willen we alleen volgen, of ook leiden?

*Foto: Stijn Brand, Louis van Oort en Arjan Brenkman op NVWC-excursie naar de Brand, Udenhout.
© Paul van Veen, juli 2006*

Ellen Geleedst

Mijn naam is Ellen Geleedst (1972). Feitelijk ben ik nooit actief lid geworden van de NVWC. Mijn ouders waren lid geworden bij de opening van de Ketelvink (oktober 1985). En toen ik mee was geweest op het jubileumkamp in 1995 naar La Brenne, ben ik binnen drie maanden gaan samenwonen met NVWC-lid Paul (van Veen, red.).

Als ik me richt op de periode na 1995 was het toch vooral een hele fijne vriendenclub. Ik zal zeker niet zeggen dat de natuur bijzaak is geweest, want ik heb een heleboel mogen leren. Maar het sociale aspect mag voor mij persoonlijk zeker niet worden onderschat!

Mijn activiteiten bestonden vooral uit kleine zaken (soms iets met de jeugd, de verbandtrommel, dat niveau), hoewel ik ook een paar jaar in de redactie van de Hak-al heb gezeten. Maar dan kijk ik vooral naar wat ik heb mogen doen voor de club. Veel belangrijker is wat de club voor mij heeft betekend! Ik denk vooral met heel veel plezier terug aan de vele vrijdagavonden in de Ketelvink. Daarnaast ook excursies, de digitale invoersessies van waarneemkaartjes onder leiding van Juke Altenburg, een paar hemelvaartkampen of weekendjes weg met de Vogelwerkgroep. Aan tellingen deed ik hooguit mee als 'schrijver', want daarvoor is mijn niveau van waarnemen nooit goed genoeg geweest. Maar als er na de slaapplaatstellingen van meeuwen erwtensoep en warme appeltaart gegeten werd bij Theo en Annemarie Boudewijn, was ik wel van de partij. Het allerleukste vond ik wel de beginjaren van de Big Day. Natuurlijk heb ik nooit

meegedaan, maar een aantal keren eindigde dat festijn bij ons in de tuin, met Chinees en sterke verhalen. Pareltjes waren dat voor mij!

Ik kan erg genieten van mensen die zelf genieten van de natuur en dat met ons delen. Wat het eerste in mij opkomt zijn wel de artikelen van Annette van Berkel. Zoals recent met een vaas koninginnenkruid; gemaaide of gesnoeide bloemen uit de natuur in een vaas en dan maar kijken wat er aan insecten op afkomt. Zo is mij ook het artikel bijgebleven uit Hak-al 4 in 1999 over de eclips (de gedeeltelijke zonsverduistering op 11 augustus van dat jaar). Annette vroeg zich toen af of er veranderingen te zien zouden zijn bij de insecten in de tuin wanneer de zon midden op de dag wegvalt. Dat bleek het geval. Zulke onderzoeksvragen maken mij ook nieuwsgierig!

Er is veel veranderd binnen de vereniging, simpelweg doordat het leven doorgaat. Mensen zijn ons ontvallen, ons persoonlijk leven is ook veranderd (de jaren toen Paul en ik met z'n tweeën waren, waren wij vele malen actiever) en de Ketelvink op vrijdagavond is niet meer. Maar ik hoop dat de club nog lang blijft doen wat ik er gevonden heb: mensen interesseren voor de natuur dicht bij huis (en soms wat verder weg) en dat doen met veel verbondenheid en vooral veel plezier!

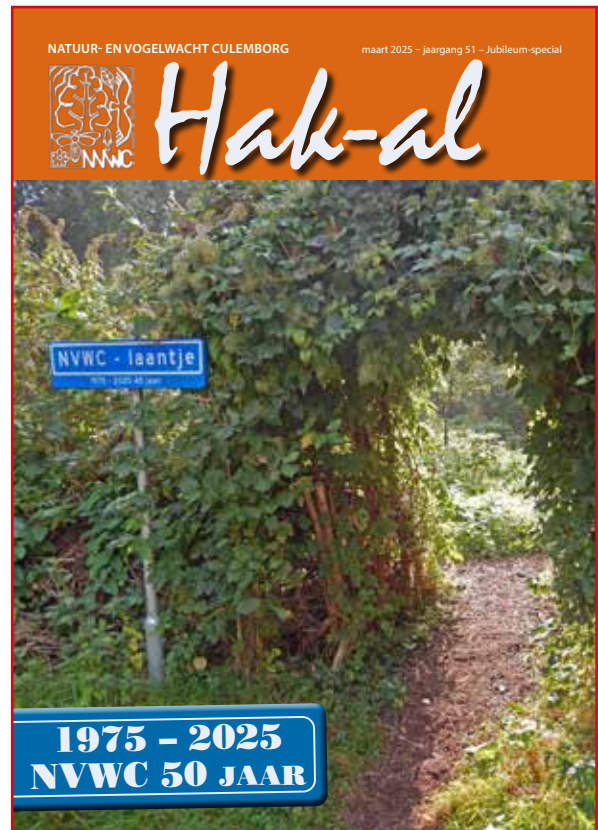
Ellen is veel te bescheiden over haar activiteiten voor de NVWC. Wat te denken van het feit dat ze al sinds Hak-al 02-2002 auteur is van de rubriek 'Waar komt die naam vandaan?' In 2020 verscheen ter gelegenheid van het 45-jarige jubileum van de NVWC een boekje met haar 30 mooiste bijdragen voorzien van prachtige foto's van haar man Paul van Veen.

Waar komt die naam vandaan?

50 jaar Hak-al

door Gabriëlle van Appeldoorn

De Natuur- en Vogelwacht viert haar 50-jarige jubileum en dat geldt ook voor het verenigingsblad van de NVWC: de Hak-al. Een stukje geschiedschrijving over de Hak-al hoort daar natuurlijk ook bij.

50 jaar NVWC en Hak-al 2025 Jubileum-special

Hak-al – Waar komt die naam vandaan en wat betekent het?

Aan de hand van de eerste (naamloze) bladen en later de Hak-Al schrijft Harry van de Warenburg hierover in het jubileumnummer uit mei 1980 onder meer het volgende. De eerste bladen die uitgegeven werden, waren wat losse stencils. Excursies werden meteen al georganiseerd en werden als belangrijkste activiteit beschouwd. Het inmiddels regelmatig verschijnende blad moest natuurlijk een naam hebben.

Een prijsvraag werd uitgeschreven en door Arno Bos gewonnen met de naam 'Hak-Al'.

'Hak-al' – de Culemborgse of Kuilenburgse samenvoeging van de uitroep 'had ik al'. Een kreet die meermalen gehoord werd tijdens excursies en inventarisaties wanneer er vogels, planten e.d. werden gevonden, gehoord of gezien.

Nergens is terug te vinden welke andere namen ingezonden zijn. Daar werd kennelijk niets over vastgelegd. Ook oud-juryleden kunnen zich niets meer herinneren, helaas.

Op de cover van editie 05-1975 staat voor het eerst links bovenaan HAK-AL. Op de tweede pagina is te lezen: HAK-AL is het mededelingenblad van de Natuur- en Vogelwacht Culemborg. Op de cover van het jubileumnummer uit mei 1980 staat nog HAK-AL, daarna is het definitief gewijzigd in Hak-al.

Waar komt het logo van de NVWC vandaan?

Jilles van de Warenburg verzorgde ondermeer de illustraties op de voorkant van de Hak-al. Vanwege drukke werkzaamheden verliet hij de redactie. Het bestuur wilde graag continuïteit voor illustraties op de voorkant en daarom werd in de Hak-al 04-1979 een tekenwedstrijd uitgeschreven. Er waren een paar voorwaarden. De naam Natuur- en Vogelwacht Culemborg en HAK-AL moesten er op voorkomen en het formaat moest staand A4 zijn.

De winnaar was de heer A. de Jong uit Geldermalsen en zijn tekening zal voortaan als vaste voorplaat worden gebruikt. Navraag bij Frans Waroux en Berry Lucas leverde nog iets meer informatie op over de winnaar van de tekenwedstrijd en dus feitelijk de ontwerper van het logo. Het logo is als linoleumsnede gemaakt door – de inmiddels overleden – Addy de Jong uit Geldermalsen. Het logo werd ook verwerkt in een clubvlag vervaardigd door Lies en Arie van de Ham.

Uit de uitslag van de tekenwedstrijd blijkt dat acht tekenaars hebben gereageerd. Sierd Loman, André Hoek, B. Langras, Marcel v.d. Tol, Caroline van Oosten de Boer, Gerarld Geerlings en Bennie Schmitt.

Een afdruk van de niet gehonoreerde inzendingen van de tekenwedstrijd zal op de binnenzijde van het achterblad van de Hak-al worden gepubliceerd.

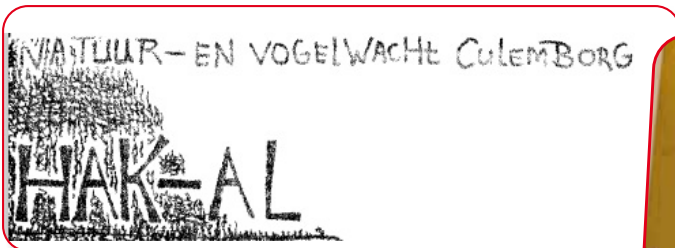
In de PDF's van de betreffende Hak-als op de website zijn deze tekeningen helaas niet zichtbaar. Navraag gedaan bij Ruud Post en Paul van Veen en jawel, uit het archief van Paul kwamen zowaar 5 tekeningen in beeld. Dus niet alle tekeningen en helaas is ook niet duidelijk wie de tekenaar is geweest. In Hak-al 12-1979 is de naam van B. Langras zichtbaar en dat is het dan.

Van zwarte print naar kleurenprint

Vanaf 01-1975 tot 01-2002 werden de Hak-als in zwart gestencild. Daarna werd het print/drukwerk uitbesteed aan diverse bedrijven in Culemborg en Tiel. De jaarverslagen over 2007 en 2008 werden al in kleur geprint door Meerpaal Grafimedia in Tiel. Het jubileumnummer december 04-2010 wordt volgens informatie in het blad zelf, voor het eerst volledig in kleur gemaakt.

Vanaf 04-2012 verzorgde eerst Stichting MEO in Alkmaar het drukwerk en vanaf 01-2019 tot heden worden de Hak-als gedrukt bij BladNL.

BladNL verzorgt ook de link naar bladerbare Hak-als van de laatste 10 jaargangen op onze website.

Eerste keer naam HAK-AL op de voorplaat 05-1975

Het logo, linoleumsnede door Addy de Jong

Het beeldmerk Mythen en legenden, geïnspireerd op het logo

Vanaf editie 02-2002 ondergaat de Hak-al een ingrijpende wijziging

Een nieuwe redactie, een nieuw geluid, met als hoofdredacteur Louis van Oort.

De redactie schrijft o.a. dit:

De nieuwe redactie heeft de wisseling van de wacht aangegrepen voor een vernieuwing van de Hak-al. Daarmee is niet gezegd dat de 'oude' Hak-al niet goed was, maar we hebben inmiddels zoveel moderne technieken tot onze beschikking dat we zonder al te veel extra inspanning een blad kunnen maken dat er als een echt tijdschrift uitziet. Hopelijk vindt u, met ons, dat dat inderdaad gelukt is, maar suggesties voor verbeteringen zijn natuurlijk altijd van harte welkom.

Door de veranderde techniek konden nu ook foto's geplaatst worden. In dit nummer werden ook twee nieuwe rubrieken geïntroduceerd:

'Mythen en legenden der NVWC', 1e aflevering door Louis van Oort en 'Waar komt die naam vandaan', 1e aflevering door Ellen Geleedst.

5 afbeeldingen van de wedstrijd logo-illustraties 1979

Het logo van de NVWC was ook de inspiratiebron voor het beeldmerkje dat Jan Dirk Buizer in 2002 maakte voor de rubriek Mythen en legenden der NVWC.

Vormgeving vanaf 2002 tot heden

Vanaf de editie van juni 2002 heeft Ruud Post de opmaaktaken overgenomen van Breun Jansen en is de Hak-al verder uitgegroeid tot een bijna professioneel tijdschrift. Na 7,5 jaar trouwe dienst heeft Ruud eind 2009 zijn functie als opmaker neergelegd. Zijn taken zijn vanaf editie 01-2010 overgenomen door Jan Dirk Buizer, geassisteerd door Nathalie Elink Schuurman. Hak-al 02- en 03-2010 nam Jan Dirk alleen voor zijn rekening. Vanaf Hak-al 04-2010 tot Hak-al 01-2016 vormde hij een duo met Berry Lucas. In deze 'overgangperiode' werd de redactiecoördinatie overigens verzorgd door Cocky de Groot (2006 - 2009), Yvonne van Gils (2009-2012) en Dirk van Opheusden (2012-2016). Na 2016 kregen opmakers Berry en Jan Dirk versterking van Caroline van der Laan. Hak-al 02- en 03-2016 hebben ze gedrieën de vormgeving voor hun rekening genomen. Hak-al 01- tot en met 03-2017 waren Caroline en Berry gezamenlijk verantwoordelijk voor de vormgeving. Voor Hak-al 04-2017 werd Caroline eenmalig vervangen door Sandra Aardema. Vanaf Hak-al 01-2018 tot heden is Eric van Grieken onze vormgever.

Jubileumnummers van de Hak-al

In 1995 werd voor de eerste keer een jubileumuitgave van de Hak-al gemaakt. Deze jubileumuitgave staat helemaal in het teken van het kamp in Parc Naturel Régional de La Brenne in Frankrijk van 29 april tot en met 6 mei 1995. Een uitgebreid verslag met persoonlijke

Jubileumnummers 1995, 2005 en 2010, en onder Ellen en Paul met de bijzondere uitgave 'Waar komt die naam vandaan?'

impressies, belevenissen en waarnemingen op allerlei gebied van de deelnemers aan dit kamp.

In Hak-al 02 uit april 2000 geven twee oud-leden, Tom Kompier en Piet den Besten hun reactie op 25 jaar NVWC.

Ter gelegenheid van het 30-jarig bestaan werd in augustus weer een jubileumnummer gemaakt, Hak-al 04-2005. Het hele nummer is een aaneenschakeling van herinneringen door leden, gelardeerd met foto's en krantenknipsels.

In het voorwoord van de redactie door Harry van de Warenburg staan een paar dingen die ook anno 2025 nog steeds van toepassing zijn.

Aan de totstandkoming van de Hak-als hebben veel leden hun steentje bijgedragen, in de vorm van teksten, tekeningen, dia's en foto's. Ieder lid, jong en oud, alleen lagere school tot afgestudeerd, krijgt de mogelijkheid om een bijdrage te leveren op zijn of haar niveau. De vormgeving heeft in ruim 30 jaar ook diverse veranderingen ondergaan. Doorgaan dus de komende 30 jaar en daarvoor blijft de redactie een beroep doen op de leden.

Want zonder leden geen Hak-al.

In december 2010 werd opnieuw een jubileumnummer gemaakt. En voor het eerst volledig in kleur!

Op de voor- en achterzijde van Hak-al 04-2010 staat een schitterend schilderij van Vincent Krans met als thema 'Biodiversiteit in Culemborg', op foto gezet door Dirk Epke.

Als rode draad voor deze jubileumspecial hebben de schrijvers zich laten inspireren door het VN-thema van 2010: het Jaar van de Biodiversiteit.

2015 is weer een jubileumjaar: de NVWC bestaat 40 jaar! Geen jubileumnummer, er worden in 2015 – een beetje ongebruikelijk – maar 2 edities gemaakt. De eerste onder het 'oude' bestuur, de tweede onder het 'nieuwe' bestuur.

Ter gelegenheid van het 45-jarig jubileum meldt het bestuur in Hak-al 01-2020 dat er een boekje uitkomt met de mooiste bijdragen van Ellen Geleedst 'Waar komt die naam vandaan?'

Op vrijdag 13 november werd het eerste exemplaar door Kars Veling overhandigd aan Joost Reus – van 2014 tot maart 2022 Groen-Links-wethouder van Culemborg, overleden in 2023.

In dit boekje zijn 30 van de columns van Ellen Geleedst gebundeld die vanaf Hak-al 02-2002 zijn verschenen in het illustere clubblad van de Natuur- en Vogelwacht Culemborg, de Hak-al. Het zijn prachtige persoonlijke verhalen met altijd een verrassende wending en vaak op onze Culemborgse situatie geënt. Paul van Veen zorgde voor prachtige foto's ter ondersteuning van de columns en de redactie van de Hak-al heeft er een schitterende uitgave van gemaakt, aldus het bestuur.

Alle leden hebben dit boekje in ontvangst mogen nemen. Het is ook digitaal beschikbaar op onze website.

Op zaterdag 29 augustus zou het grote verjaardagsfeest van de NVWC gevierd worden door op allerlei manieren in en met de natuur bezig te zijn vanaf ons clubhuis De Steenuil.

De feestelijkheden gingen niet door omdat we toen volop in de coronacrisis zaten.

Samenstelling huidige redactie

Met de komst van Eric van Grieken, vanaf Hak-al 01-2018 brak op het gebied van vormgeving weer een stabiele periode aan. In juli 2016 (Hak-al 02-2016) is Gabrielle van Appeldoorn toegetreden tot de redactie en vanaf die tijd vormen Louis (redactie sinds januari 2001 en hoofdredacteur vanaf Hak-al 02-2002), Berry (sinds Hak-al 02-2010), Eric en Gabrielle een geoliede machine, een geweldig team waar we heel trots op zijn.

Vaste waarden in de Hak-al zijn sinds 02-2002 de rubriek 'Waar komt die naam vandaan?' van Ellen Geleedst, sinds 01-2003 de jaarverslagen, traditiegetrouw in de eerste editie van het nieuwe jaar, sinds 03-2019 de rubriek 'Aha, op die manier!' Het verhaal achter de foto' – door voorgedragen auteurs/fotografen en sinds 03-2022 de rubriek 'Ik teken ervoor!' van Rebecca Engels.

Vanaf 2017 verschijnt er elk kwartaal, met medewerking van heel veel schrijvende en fotograferende vrijwilligers, een schitterend tijdschrift waar we regelmatig complimenten over krijgen van andere natuurverenigingen en -instanties en dat in de schappen van een kantoorbuchhandel zeker niet zou misstaan.

Voor de 50-ste verjaardag van de NVWC pakt de redactie opnieuw uit met deze Jubileum-special. 🐦

*Foto: Hemelvaartkamp Strabrechtse Heide 2024,
wachten op de nachtzwaluw,
vlnr Johan de Kruif, Gijsje van Ingen,
Ruud Post en Marjolein van den Bosch
© Marja Schuurman*

Gijsje van Ingen

Mijn naam is Gijsje van Ingen (1953). In 1994 ben ik met mijn dochter Narda lid geworden. Zij deed ook mee aan de Jeugdgroep en we trokken samen de natuur in. Vooral om vlinders te tellen voor het boekje 'Vlinderen tussen Lek en Linge'. Narda staat hierin ook vermeld als 'grootleverancier'. Sinds 2007 ben ik ook lid van de Insectenwerkgroep. Ik houd me vooral bezig met het wekelijks inventariseren van vaste routes, uitgezet door De Vlinderstichting en met nachtvlinderonderzoek in de periode maart tot oktober.

In september 2009 kondigde voorzitter Jouke Altenburg namens het bestuur de eerste aflevering aan van de Tsjiepl!: de maandelijkse digitale E-nieuwsbrief van de NVWC. Vanaf nummer 2 heb ik de nieuwsbrief samengesteld. Dat gaat als volgt in zijn werk.

Rond de 21e van de maand krijgen alle werkgroepen, bestuur, Annette van Berkel (lezingen) en Marja ten Voorde (IVN) een mail met de vraag of ze nog iets te melden hebben voor de Tsjiepl. Meestal zijn dit agendapunten voor de komende maand en verslagjes van activiteiten van huidige maand, soms voorzien van foto's. Voor bijpassende foto's kan ik ook putten uit een archief dat ik heb samengesteld. Ik maak daarbij dankbaar gebruik van de opnames van de vele goede fotografen die de NVWC telt. Opnames die worden toegestuurd of geplaatst zijn op onze website.

Ondertussen verzamel ik van websites van andere natuurverenigingen activiteiten en nieuwsberichten die wellicht voor onze lezers interessant zijn. Korte berichtjes met links naar meer informatie. Steeds vaker maken mensen mij ook attent op interessante items.

Het concept wordt 2 tot 3 dagen voor de verschijningsdatum naar het bestuur gestuurd en naar Margreet de Nie. Zij controleert de hele brief op taalkundig gebied en controleert alle links. Omstreeks de eerste van de maand wordt de nieuwe Tsjiepl!! op onze website geplaatst en krijgen alle abonnees een link waarmee ze de nieuwsbrief online kunnen lezen.

Van april 2009 t/m april 2015 was ik secretaris van de NVWC en verzorgde ik de nieuwsbrief. Een roerige tijd waarin we op zoek moesten naar nieuwe huisvesting. De nieuwsbrief ben ik blijven samenstellen, ook nadat ik het bestuur had verlaten. Dit bleek niet heel handig, dus ik ben in september 2021 teruggekeerd in het bestuur met als enige vaste taak de nieuwsbrief samenstellen. Daarnaast doe ik wat klussen, zoals het jaarprogramma samenstellen en samen met Johan de Kruif de website onderhouden.

In de zomer is mijn favoriete plek in het NVWC-gebied daar waar veel vlinders vliegen, in de winter zijn dat de uiterwaarden.

De hemelvaartkampen en alle excursies waaraan ik heb deelgenomen zijn mij het meest bijgebleven. De gidsen zijn onvermoeibaar in het uitdragen van kennis en er is heel veel kennis aanwezig bij de NVWC, heel leerzaam.

Mijn boodschap voor de NVWC: Laat de dagelijkse beslomeringen wat vaker los. Trek meer de natuur in, met of zonder gids. Maak gebruik van de vele kennis binnen de vereniging. Sluit je aan bij een werkgroep, draag een steentje bij (niets moet) en ervaar de gezamenlijke interesse van de leden.

*Maandelijkse e-nieuwsbrief
Tsjiepl!!*

Veranderingen in het landschap en de effecten op flora en fauna

Afbeelding 1, Grutto in broedkleed. © Jouke Altenburg

door Theo de Jong

Het landschap in het werkgebied van de NVWC is sinds de oprichting in 1975 drastisch veranderd, veelal als gevolg van menselijk handelen. De effecten van de veranderingen op flora en fauna waren vaak negatief maar soms ook positief.

Getuije de vondst van verkolde korrels van naakte gerst op een vindplaats van vroege boeren in de Alblasserwaard, ontstonden in onze omgeving de eerste boerendorpen al zo'n 5300 jaar geleden. Door het openkappen van bossen ontstond een fijnmaziger landschap met veel overgangen en daardoor meer kansen voor flora en fauna, waardoor de biodiversiteit kon toenemen. Vanaf ongeveer het jaar 950 stonden grote delen van laag Nederland langdurig onder water. Mensen trokken weg naar de hogere zandgronden. Langs de rivier ontstonden stroomruggen door afzet van grof sediment. Eeuwen later, na de natte periode, keerden de mensen terug en vestigden zich op de hogere delen in het landschap, op rivierduinen, stroomruggen en oeverwallen. Vanaf circa 1000 tot 1300 verdriedubbelde de bevolking van Nederland van 200.000 tot 600.000. Er ontstonden dorpen en steden, zo ook Culemborg.

Drie grote wielen

Om te voorkomen dat het land steeds weer onderwater kwam te staan, legde men kaden en dijken aan. Lokale dijksystemen werden in de veertiende eeuw met elkaar verbonden tot regionale dijkkringen. Rond 1284 is de Diefdijk tussen Lek en Linge aangelegd om het Hollandse achterland te beschermen tegen hoogwater. Dat dit niet altijd, lukte blijkt wel uit drie grote wielen als gevolg van dijkdoorbraken: De Waai, Wiel van Bassa en Het Wiel. Intussen werd steeds meer land ontgonnen, zo zijn rond 1100 de

polders Hoge en Lage Prijs gemaakt. Op de hogere gronden, rond de dorpen en steden, lagen de akkers. Daar werd van alles verbouwd, zoals tarwe, rogge, gerst, aardappelen, hennep, tabak en vlas. De nattere gebieden, verder van de dorpen verwijderd, werden gebruikt als hooi- en of weiland. Op de gronden die men niet voldoende droog kon krijgen, werden grienden en eendenkooien aangelegd. Alleen al in het gebied tussen de huidige Prijsseweg, de Diefdijk en de A2 Culemborg lagen maar liefst zestien eendenkooien. Daar is nu alleen die aan de Prijsseweg nog van over.

Ruilverkaveling

Door de hoge grondwaterstand in het winterhalfjaar konden de graslanden pas laat gemaaid worden en ontstonden door het stabiele beheer botanisch rijke blauwgraslanden, kleine-zeggen-schraallanden en dotterbloemhooilanden met soorten als riet- en brede orchis, blauwe knoop, moeraskartelblad, grote ratelaar, blauwe en ronde zegge, veenreukgras, pinksterbloem, dotterbloem, echte koekoeksbloem e.d. Dit landschap, zoals dat tot aan het begin van de negentiende eeuw ontstaan was, zou tot circa 1950 nauwelijks meer veranderen.

Om het land effectiever te kunnen bewerken, waren ruilverkavelingen echter noodzakelijk. De 'Ruilverkaveling Lek en Linge' startte in 1969 en duurde tot 1975. Bij de ruilverkaveling werden de kavels groter en de ontwatering verbeterd en honderden kilometers sloten en greppels gedempt. Waardevolle landschapselementen als bosjes en

vanaf 1975

Afbeelding 2, Gewone dotterbloem in ruige slootoever

greppels verdwenen en onverharde wegen werden verhard. Alles moest recht en overzichtelijk zijn, een efficiënt ingericht productielandschap.

Een uitzondering hierop zijn de Regulieren; het gebied werd in 1975, bij beëindiging van de ruilverkaveling, als komkleireservaat ingesteld. Het bestaat uit populierenbossen, natte hooilanden en grienden. Hoewel er intern periodiek veranderingen plaatsvinden door het kappen van populieren en het snijden van grienden blijft het gebied als geheel intact. Hierdoor zijn de Regulieren wellicht het enige stukje landschap in ons werkgebied dat sinds 1950 nauwelijks veranderd is.

Veranderingen en gevolgen

Na beëindiging van de ruilverkaveling in 1975 zijn nog heel wat veranderingen in ons landschap tot stand gekomen vaak met grote effecten op de natuur. Hieronder worden de belangrijkste veranderingen en de effecten op flora en fauna beschreven.

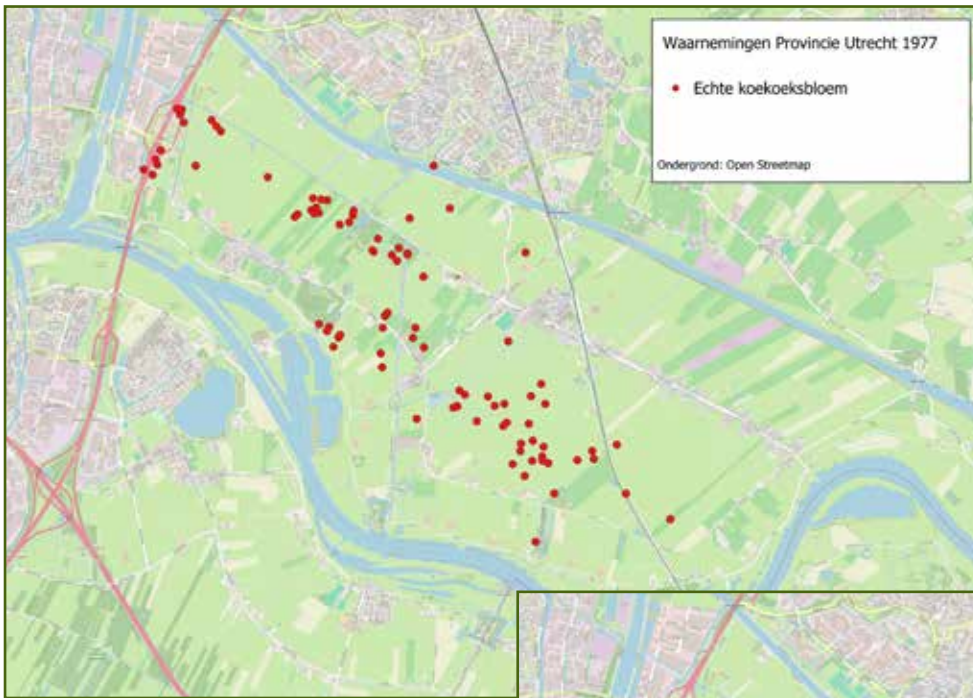
Intensivering van de landbouw

Tot in de eerste helft van de 20ste eeuw bepaalde de grootte van de veestapel de hoeveelheid mest die uitgereden werd. Na intrede van kunstmest veranderde dat, de boer kon meer mest geven dan zijn bedrijf voortbracht. Door de combinatie van vochtige graslanden en matige bemesting en extensief beheer ontstond een bloemrijk grasland met een rijke bodemfauna: een perfect weidevogelbiotoop. Hierdoor kon de gruttostand in Nederland groeien tot circa 110.000 paar eind jaren '60 met in 1967 een gemiddelde dichtheid van 20 of meer paar/100 ha, in hele goede gebieden zelfs 70 paar/ha. (Afbelding 1) De ruilverkavelingen zorgden echter voor een grote verandering. De bloemrijke graslanden veranderden in soortenarme raai-grasvelden met zeer weinig insecten, het basisvoedsel

van jonge weidevogels. Door de ontwatering trokken wormen zich steeds dieper in de bodem terug en werden voor veel weidevogels onbereikbaar. Het verminderde voedselaanbod en het steeds eerder maaien, waarbij eieren en kuikens worden doorgemaaid, veroorzaakten een pijlsnelle daling van het aantal weidevogels. Het aantal broedende veldleeuweriken daalde in 50 jaar van circa 600.000 naar circa 40.000; van de 110.000 paar grutto's in 1975 zijn er anno 2024 nog maar 26.000 over!

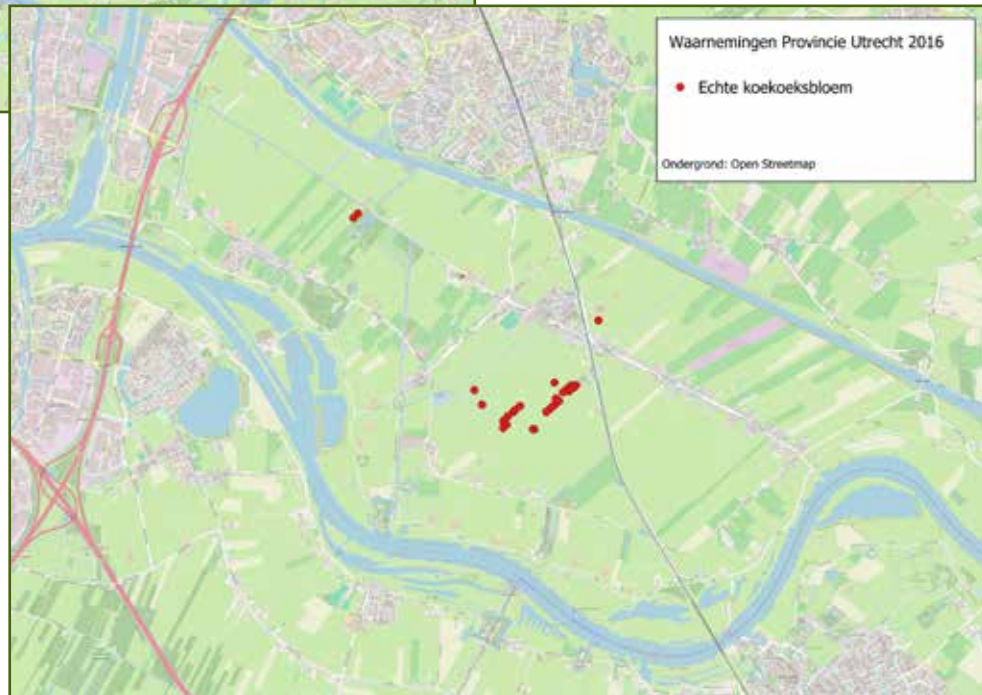
Toen grote delen van ons werkgebied door leden van de net opgerichte NVWC in 1975 op broedvogels werden geïnventariseerd, werd de grutto beschreven als een 'talrijke broedvogel, vooral in de lager gelegen weilandgebieden'. Hoe anders is de situatie nu. Alleen daar waar plasdrassituaties tot ver in het voorjaar aanwezig zijn, handhaaft de grutto zich min of meer, zoals in het Rijswijkse Veld. Daar broedde de grutto in 1984 met een dichtheid van 14,4 paar/100 ha. In 2024 was de dichtheid 11,4 paar/100 ha. Dus slechts een geringe vermindering maar nog ver onder het landelijk gemiddelde uit 1967. In de overige, intensief beheerde graslanden is de grutto vrijwel geheel verdwenen.

Het intensieve landbouwbeheer betekende ook het verlies van jacht- en schuilplaatsen van bunzing en hermelijn. Libellen raakten insectenrijke oevervegetaties kwijt; vissen en in de slootbodemplancton overwinterende amfibieën werden in de door onderbemaling ondiepe sloten een makkelijke prooi voor predatoren. Ook de flora is gedecimeerd door overmatige bemesting, intensief maaibeheer en een omgekeerd peilbeheer met een diepe ontwatering in de winter. In ons werkgebied waren in de jaren zeventig en tachtig kamgrasweiden en dotterbloemgraslanden heel gewoon, anno 2024 zijn ze vrijwel overal verdwenen. Slootoevers met soorten als koekoeksbloem, dotterbloem, moeraskartelblad, blauw glikkruid en zwarte zegge zijn verdwenen of nog slechts sporadisch aanwezig. Oevervegetaties bestaan nu vooral uit liesgras. (Afbelding 2)

Afbeelding 3 links, Verspreiding echte koekoeksbloem in Polder Blokhoven in 1977. (bron Provincie Utrecht)

Afbeelding 4 onder, Verspreiding echte koekoeksbloem in Polder Blokhoven in 2016. (bron Provincie Utrecht)

Grote langjarige vlakdekkende inventarisaties van de flora in ons werkgebied zijn mij niet bekend. Deze zijn wel voorhanden uit de provincie Utrecht waar vanaf 1975 tot op heden jaarlijks 10% van het landelijke gebied per km² is onderzocht! Beschouwen we de sterk op onze polders Hoge en Lage Prijs lijkende Utrechtse polder Blokhoven, dan zien we een enorme achteruitgang van de echte koekoeksbloem. De soort is in krap 40 jaar bijna verdwenen. Dat geldt ook voor bijvoorbeeld gewone dotterbloem en pinksterbloem. Er zijn geen redenen om te veronderstellen dat dit in ons werkgebied anders zal zijn. (Afbelding 3 en 4)

Hoogstamboomgaarden verdwijnen

Ook de fruitteelt leed onder de intensivering. Hoogstamboomgaarden (100 bomen/ha) werden vervangen door laagstamfruitboomplantages (3000 bomen/ha). Het verlies van de hoogstamboomgaarden heeft niet alleen geleid tot een enorme visuele verarming van het landschap maar heeft ook een groot negatief effect gehad op flora en fauna. De hoogstamboomgaarden met oude bomen met holtes en door schapen kortgehouden 'pollig' grasland waren voor de steenuil maar ook voor boomkruiper een ideaal leefgebied. (Afbelding 5) Door het verdwijnen van hoogstamboomgaarden is de steenuil sterk in aantal verminderd. Het verdwijnen van rommeluinen, oude schuurtjes en overhoekjes met wat ruigte bij boerderijen heeft de achteruitgang van de steenuil versneld, evenals de optredende veruiging in de uiterwaarden en de steeds dichtere bebouwing langs de Lekdijk en Diefdijk. Gelukkig wordt de afname enigszins geremd door het plaatsen van speciale broedkasten. Uit bovenstaande blijkt dat door het intensieve landbouwkundig beheer de biodiversiteit in het landelijke gebied sterk is afgenomen. Er zijn echter ook soorten die er wel bij varen, bijvoorbeeld de grauwe gans. In 1977 broedden er in Nederland nog geen 200 paartjes, tegenwoordig circa 150.000 paar! De spectaculaire stijging is veroorzaakt door de combinatie van kort eiwitrijk grasland (voedsel) met veel nieuwe ruige natuur (broedplaats) en grote waterpartijen om te ruïen. Dat is ook in ons werkgebied te zien. Overal waar maar wat ruigte is, broeden grauwe ganzen, zelfs op plaatsen zonder water in de directe omgeving. Maar niet alleen grauwe ganzen hebben geprofiteerd, ook brandganzen en grote Canadese ganzen broeden op veel plaatsen, tot zelfs midden in Culemborg en Buren.

Natuurontwikkeling

In 1986 werd het Plan Ooievaar opgesteld om de natuurlijke processen in het riviersysteem weer op gang te krijgen. Na de overstromingen in 1993 in Limburg en de bijna overstroming in 1995 in het Rivierenland werd besloten het plan Ruimte voor de Rivier uit te voeren om overstromingen te voorkomen. Naast het versterken van dijken zouden ook rivierverruiming en natuurontwikkeling plaatsvinden. Uiterwaarden werden ontpolderd en/of verdiept, (neven)geulen en plassen werden gegraven. Dit geschiedde ook in ons werkgebied. In de Beusichemse waard werden brede ondiepe geulen aangelegd. In de Baarsemwaard en de Goilbedingerwaard werd de voedselrijke bovenlaag afgegraven en werden waterpartijen met brede oeverzones aangelegd. De reeks van natuurontwikkelingsprojecten had een groot positief effect op de flora en fauna. In de eerste jaren floreren vooral pioniersoorten. Bij de planten zijn dat vooral één- en tweejarigen als waterpeper, goudzuring en melde maar ook mooie soorten als slijk-groen en rode ereprijs. De vegetatie is de eerste jaren nog laag en er zijn nog veel onbegroeide plaatsen, een ideale broedplaats voor pioniervogels als kleine plevier en de elegante kluut. (Afbelding 6) De ondiepe oeverzones zijn een gewilde rust- en foerageerplaats voor tureluur, grutto en Kievit maar ook voor minder algemene soorten als bonte strandloper en lepelaar. Wordt de vegetatie hoger en meer gesloten met planten als liesgras, grote kattenstaart, pitrus en tandzaadsoorten dan is er geen plaats meer voor kluten en

Afbeelding 5, Steenuil. © Wiegert Steen

Afbeelding 6, Kluut in ondiep water. © Jouke Altenburg

Afbeelding 7, Twee dwergmuizen in de vegetatie. Let op het grijpstaartje. © Josef Lubomir Hlasek

Afbeelding 8, Tandem grote roodoogjuffer. © Wiegert Steen

kleine plevier en verschijnen rietgors, waterhoen, krakeend en wilde eend. Maar vooral ook ganzen. Weer later als de vegetatie nog hoger wordt met ruigtekruiden als gewone berenklaauw, riet, rietgras en grote klis en hier en daar al wat wilgen dan komen rietzanger, bosrietzanger, grasmus, fitis en koekoek en natuurlijk blauwborst. In dichte pollen rietgras maakt de dwergmuis zijn nest. (Afbeelding 7) De grote klis is voor de putter in de winterperiode een belangrijke voedselbron. In het voorjaar, tijdens de trekperiode zijn de ondiepe plassen van groot belang als slaapplek voor tal van steltlopers waarvan grutto en wulp de bekendste zijn. In 2015 werden in het voorjaar op één avond 525 grutto's geteld maar werd het aantal pleisteraars in het gehele voorjaar berekend op ruim 1000 individuele grutto's.

Behalve vogels hebben ook libellen, dagvlinders en amfibieën van de natuurontwikkeling geprofitteerd. In eerste instantie pioniersoorten als gewone oeverlibel, zwervende pantserjuffer en geelvlakheidlibel maar later, als er drijfplantenvegetaties ontstaan, verschijnt ook de grote roodoogjuffer. Deze mooie waterjuffer rust graag op de drijfbladeren. Mannetje en vrouwtje dalen samen, in een zogenaamd tandem, langs een stengel onder water af om de eieren in de stengels af te zetten. (Afbeelding 8)

Maar ook natuurontwikkelingsprojecten buiten de uiterwaarden zoals bij de Leidsche Hoeven hebben een enorm positief effect op flora en fauna. Door vernatting en aanleg van poelen en natuurvriendelijke oevers komt de heikikker er algemeen voor. Bij de nieuwe poelen vliegen libellen als glassnijder en tengere pantserjuffer.

Urbanisering

De grootste verandering in het landschap zijn de stadsuitbreidingen. Hierbij is het landschap volledig en voorgoed veranderd. Buren bijvoorbeeld is sinds 1975 met ruim 50% gegroeid en Culemborg

Afbeelding 9, Stadsuitbreiding Culemborg. De linkerhelft toont de situatie rond 1975, de rechterhelft die in 2023. (Bron, Topotijdreis)

Afbeelding 10, Door water vluchtende ree. © Wiegert Steen

Afbeelding 11, Roepende rugstreeppad.

is zelfs ruim vijftien keer groter geworden. Afbeelding 9 toont de uitbreiding van Culemborg tussen 1975 en 2023. Door de uitbreidingen zijn graslanden, sloten, akkers en boomgaarden onder het zand verdwenen en daarmee ook alle daar levende dieren en planten. Hazen en reeën konden de ellende ontvluchten maar kleine dieren als mollen, muizen en amfibieën en ook vissen werden gedood. (Afbeelding 10)

Op bouwterreinen als die in Parijsch en Pavijen maar ook in Geldermalsen ontstaat soms tijdelijke natuur. De rugstreeppad vindt op het schaars begroeide opgespoten zand een perfect leefgebied. De aanwezige kleine ondiepe (regen)waterplasjes zijn genoeg om zich voort te planten. (Afbeelding 11) Ook zijn sommige soorten met het opgespoten zand meegekomen zoals de bolle duinslak die onder andere op veel plaatsen in Parijsch en de nieuwbouw in Geldermalsen is gevonden. Bij voortgaande successie van de vegetatie verdwijnen deze soorten weer. (Afbeelding 12)

De stadsuitbreidingen met vijvers, sloten, boomrijen, tuinen en groenstroken worden al snel door veel soorten als leefgebied ontdekt. Langs de natuurvriendelijke oevers in de wijk Parijsch groeien bijvoorbeeld dotterbloem, veldrus en rietorchis en sloten met kwelwater kleuren in mei wit door bloeiende waterviolier.

Bij de vogels zijn huismus en huiswaluw, zoals hun naam al aangeeft, echte huusbewoners die nieuwbouwwijken kunnen koloniseren. Maar ook de spreeuw kan profiteren van stadsuitbreidingen. In de Culemborgse wijk Parijsch werd, door een bijzondere dakconstructie, in 2015 een dichtheid van circa 20 nesten/ha gemeten, een landelijk en internationaal gezien zeer hoge dichtheid. (Afbeelding 13)

De tuinen in nieuwbouwwijken, met hun grote variatie aan bloemen en tuinvijvers, betekenen voor veel soorten een uitbreiding van het leefgebied. In de vijvers vinden kleine watersalamander, groene kikker, gewone pad maar soms ook de zeldzame kamsalamander een goed plekje. Al na korte tijd worden de vijvers bevolkt door vliegende waterinsecten, zoals de gewone geelrand. Deze grote waterkever is een toppredator in de vijver. Ook libellen als blauwe glazenmaker, steenrode heidelibel en lantaarn komen in de vijvers tot voortplanting. Vlinders, bijen en zweefvliegen foerageren op de vele tuinplanten.

Door de stadsuitbreidingen, met name de nieuwbouw uit de jaren zestig en zeventig, is het leefgebied van de gebouwgebwonende gewone dwergvleermuis en laatvlieger enorm toegenomen. Ze vinden in open spouwen en onder boeiplanken voldoende mogelijkheden voor verblijfplaatsen en kraamkolonies. De huidige nieuwbouwwijken met dichte, geïsoleerde spouwen zijn minder geschikt maar door het thans verplichte natuurinclusief bouwen, waarbij

kasten voor huismus, gierzwaluw en vleermuizen worden geplaatst, worden ook deze nieuwbouwwijken een geschikt leefgebied.

Veranderingen buiten ons werkgebied

Ook veranderingen buiten ons werkgebied kunnen invloed hebben op de hier aanwezige soorten. Het in 1992 verbinden van de stroomgebieden van Donau en Rijn door middel van het Main-Donaukanaal betekende de opmars van een aantal Oost-Europese grondels (vissen), waarvan de Kesslers grondel, zwartbekgrondel en marmergrondel de bekendste zijn. De soorten zijn begin 2000 voor het eerst in ons land waargenomen en al in 2008 bereikten ze ook ons werkgebied. De marmergrondel is nu zeer algemeen en komt bijvoorbeeld in de Baarsewaard massaal voor. De zwartbekgrondel is thans één van de meest voorkomende vissen in de Lek en heeft de inheemse rivierdonderpad geheel verdrongen.

Klimaatverandering

De grootste verandering waar we nu mee te maken hebben is de klimaatverandering. We zien daar nu nog weinig concrete gevolgen van maar die gaan zeker komen. Wat we wel zien, is de opmars van warmteminnende soorten. Soms wijst de naam al op de herkomst zoals bij zuidelijke keizerlibel en zuidelijke glazenmaker, die ook in ons werkgebied al af en toe worden gezien. (Afbeelding 14) De Cetti's zanger is wel het boegbeeld van de uit het zuiden oprukkende soorten. Bij ons is deze kleine rietvogel voor het eerst in 2014 gehoord in het natuurgebied de Molenkade. En nu is het horen van de harde, explosieve zang van de Cetti's zanger op moerassige

Afbeelding 12, Bolle duinslak in zomerrust in wijk Pavijen.

Afbeelding 13, Zingende spreeuw op een dak. © Jouke Altenburg

Afbeelding 14, Mannetje zuidelijke glazenmaker.
© Sietze van Dijk

Afbeelding 15, Roepende Cetti's zanger. © Paul van Veen

plaatsen met riet en wilgen, zeker in de Lekuiterswaarden, langs de Diefdijk en langs de Linge heel gewoon. (Afbeelding 15)

Al met al is er sinds de oprichting van de NVWC 50 jaar geleden heel wat veranderd met soms negatieve en soms positieve effecten op flora en fauna. We zijn steeds beter geworden in natuurontwikkeling. En als we die kennis en kunde consequenter toepassen, dan blijven landschap en natuur veranderen, maar kan wel de trend van achteruitgang (nivellering, eenvormigheid) gekeerd worden. Met andere woorden: het wordt nooit meer zoals vroeger maar het kan met een beetje goede wil en inzet best veel mooier worden dan nu...

Dankwoord

Margreet De Nie, Harry Weijs, Harry van de Warenburg, Theo Boudewijn en Jouke Altenburg bedankt voor het delen van jullie kennis. Michaël Steeghs en Jouke Altenburg bedankt voor jullie zinvolle commentaar op een eerste versie van dit artikel. 🐌

Gebruikte literatuur

- Altenburg, J., 2022. Hoe ontwikkelde de broedvogelsoortenrijkdom van de Lekuiterswaarden zich tussen begin jaren '70 en 2022? Digitale uitgave Jouke Altenburg, Culemborg.
- Altenburg, J.F., M. Huizinga & J. Loonstra, 2017. Frequentie tellingen en kleurringaflezingen illustreren het belang van de Everdingerwaard voor Grutto's. *Limosa* 90 (2017): 3-12
- Bergh, L.M.J. van den, W.G. Gerritse, W.H.A. Hekking, P.G.M.J. Keij en F. Kuyk, 1979. *Vogels van de Grote Rivieren*. Uitgeverij Het Spectrum Utrecht/Antwerpen.
- Berkel, A. van en M. de Nie, 2003. *Inventarisatie flora en fauna van de Baarsewaard*. Natuur- en Vogelwacht Culemborg.
- Bugter, M. Y. Jakobs en M. de Nie-Sarink (red), 2023. *Flora Culenborgensis*. Genootschap Voet van Oudeusden, Culemborg.
- Dijk, S. van, 2017. Resultaten flora- en faunakaractering 2016. Omgeving Houten, Werkhoven, Wijk bij Duurstede en Schalkwijk. Ecologisch Adviesbureau Viridis, Culemborg, PRNR-2016-91
- Dusseldorf, G., 2019 *Het begin van de landbouw, meer ellende voor meer mensen*. Wetenschap.nu.
- Geld, Jan van der, Niko Groen en Ron van 't Veer, 2013. *Weidevogels in een veranderend landschap*. KNNV Uitgeverij Zeist.
- Gelderden, Jan van., 2000. *Van Heuvelrug tot Duin*. Natuurgebieden in Zuid-Holland en Utrecht. Staatsbosbeheer, Nieuwegein.
- Heiningen. H. van, 1988. *West-Betuwe, ontstaan uit de rivieren*. Boek/Design bv, Wijk en Aalburg.
- Hezik, A.A.S., 2007. *Strijd om de rivieren, 200 jaar rivierenbeleid in Nederland*. Van Heezik Beleidsresearch.
- Jong, T.H. de, 1981. *Dagtrek bij de gewone pad (Bufo bufo)*. *Lacerta* 40(2): 25 – 27
- Jong, T.H. de, 1984. *Dagtrek bij de gewone pad (bufo bufo) in Culemborg in 1982*. *Lacerta* 42(7): 130 – 135
- Jong, T.H. de, 2008. *Opmars van de Kesslers grondel in Nederland RAVON* 30 10(3) 2008
- Jonkers, D. (red), 1991. *Tussen Lek en Ling, de mens en natuur in de Vijfheerenlanden*. Uitgeverij M & P BV, Weert
- Kalden, C., 1975. *Broedvogelinventarisatie Culemborg e.o. 1975*. Natuur- en Vogelwacht Culemborg, Culemborg
- Kentie, R., Jos Hooijmeier, Chrintiaan Both en Teunis Piersma, 2008. *Grutto's in ruimte en tijd*. Ministerie van LNV en Rijksuniversiteit Groningen.
- Kessel, N. van, M. Dorenbosch, J. Kranenbarg, G. van der Velde & R.S.E.W. Leuven, 2014. *Invasieve grondels in de grote rivieren en hun effect op de beschermde Rivierdonderpad*. *De Levende Natuur - jaargang 115 - nummer 3*, 122 – 128.
- Koeveringe, Y. van, 2024. *Culemborgs verborgen verleden/ Een geschiedenis van de prehistorie tot het ontstaan van de stad*. Genootschap A.W.K.Voet van Oudheusden, Culemborg
- Kranenbarg, Jan. & Arthur de Bruin, 2009. *Verspreiding en achteruitgang van de grote modderkruiper in een historisch perspectief RAVON* 33 11(3) 2009
- Kossmann, E.H. 1986. *De Lage Landen 1780 – 1890*, Amsterdam 1986.
- Lucas, B. 2016. *De opmars van de Cetti's zanger*. *Hak-al*, 2016 (1), 5 – 7.
- Lucas, B. 2016. *Natuur in de stad Culemborg*. *Hak-al*, 2016 (3) 6 – 7
- Lucas, B. 2019. *Ontwikkelingen in de stadsvogelbevolking van Culemborg*. *Hak-al*, 2019 (3), 6 – 11.
- Natuur- en Vogelwacht Culemborg, 1975. *Broedvogelinventarisatie Culemborg e.o. 1975*. NVWC, Culemborg.
- Veldhuis, J.M., 1965. *Lek en Linge, Sociaal-economische verkenning van een ruilverkavelingsblok in de Westelijke Betuwe*. Interne nota No. 101. Landbouw-Economisch Instituut, 's Gravenhage
- Verspui, K. en P. van het Hoofd, 2022. *Libellen bij de nieuwe poelen in de Leidsche Hoeven*. *Hak-al* (3), 9 – 13.
- Zanden, Jan Luiten van, Thomas van Goethem, Rob Lenders en Joop Schaminée, 2012. *De ontdekking van de Natuur. De ontwikkeling van de biodiversiteit in Nederland van ijstijd tot 21ste eeuw*. Prometheus, Amsterdam.

Websites: Cultureelergoed.nl, Geologie van Nederland.nl, NVWC.nl, RAVON.nl, SOVON.nl, Topotijdreis.nl, Wetenschap.nu, Wikipedia.org

Daarom NVWC

Margriet Hunfeld

Mijn naam is Margriet Hunfeld (1950). Ik weet het niet meer precies, maar volgens mij ben ik sinds 2016 lid van de NVWC, dus al bijna tien jaar! En daar heb ik nooit spijt van gehad.

Dat heeft alles te maken met onze verhuizing naar een nieuwe woning met erachter een toenmalige volstrekt levenloze paardenwei waar geen bloem, vogel, insect, vlinder of worm meer te bekennen was. Dat vond ik zó erg dat ik me begon in te lezen over het verlies aan biodiversiteit, de ecologische achteruitgang en de mogelijkheden om er nog iets aan te doen. Dus pakte ik alles aan wat ik kon vinden over natuurbescherming en bezocht workshops, lezingen, veldexcursies. Voor dat laatste ging ik te rade bij de dichtstbijzijnde plek in Culemborg waar ik de meeste informatie hoopte te vinden

en dat werd de Natuur- en Vogelwacht. Nou, ik was meteen verkocht, want wat een expertise, wat een goed magazine en wat een kennis van de mensen die daar rondliepen en die ik dus nog nooit in het wild had ontmoet.

Omdat ik altijd aan het werk was in een journalistieke omgeving waar het vooral over nieuws ging, hard en snel nieuws met in mijn geval een kunstzinnig sausje, want ik werkte op de regionale kunstredactie. Dus interviewde ik bekende artiesten en kunstenaars als Karel Appel, Toon Hermans, Paul van Vliet, Ramses Shaffy, Marthe Röling, Liesbeth List (afijn, wie kent ze nog?) of populaire types als Vanessa dan wel Rob de Nijs, de Zangeres zonder Naam of Julio Iglesias, Queen en Nana Mouskouri die geregeld werden ingevlogen voor hun fans. Maar dus nooit iemand die iets te melden had over uhm de natuur. Want dat was in die tijd vooral iets voor onaangepaste geitenwollensokkentobbers of wereldvreemde fruitvliegversers, - vonden we.

Daar ben ik gelukkig compleet van teruggekomen! Die eerste natuurbeschermers van toen vind ik tegenwoordig de Helden van Nu. Zodat ik, sinds ik

'om' ben, dan ook alles van ze lees in de Hak-al!

Artikelen over het biologisch beheer van tuinen, zoals die van Kees van de Vate, heb ik in één adem uit. Ook de vogelspotters volg ik op de voet, fascinerend wat ze ontdekken, zoals de zeearend langs de Lek of de patrijzen in Pavijen, de uilen op de boerderijerven en de perfecte vogel- en planteninventarisaties van Berry Lucas vind ik geweldig! En zo kan ik nog wel even doorgaan.

De redactionele commentaren van Kars Veling en Louis van Oort vind ik vooral sterk als ze aandacht vragen voor de verslechterende natuur, zoals Louis in zijn commentaar over de uitgestrekte raaigrasweilanden waar hij langsfietste of Kars over zijn dilemma om wel of niet verre 'natuur-vliegreizen' te willen maken ...

Kortom, daarom hoop ik dat de NVWC in de toekomst vooral meer jongeren weet te bereiken die zich intensief in willen zetten voor behoud en bescherming van onze natuur. Het is harder nodig dan ooit en daar kan ik echt emotioneel van worden. **Daarom ben ik zo blij met jullie van de NVWC!**

COLOFON

Hak-al is een uitgave van de Natuur- en Vogelwacht Culemborg en wordt gratis onder haar leden verspreid.

NATUUR- EN VOGELWACHT CULEMBORG (NVWC)

Steenovenslaan 20
4101 AM Culemborg
Triodosbank: NL53TRIO 0781 404 312
KvK Tiel : 40156764
e-mail : post@nvwc.nl
website: www.nvwc.nl
NVWC op Twitter: @NVWCulemborg

ISSN 2950-6204

ANBI

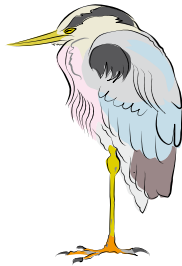
(Algemeen Nut Beogende Instelling)
De NVWC is een ANBI-instelling:
een gift aan de NVWC is aftrekbaar van het belastbaar inkomen.

REDACTIE

Hoofdredacteur: Louis van Oort
Gabrielle van Appeldoorn
Berry Lucas
Vormgeving: Eric van Grieken
hakalopmaak@gmail.com

OVERIGE ILLUSTRATIES

Eric van Grieken

DRUK

BladNL
Oplage: 500 exemplaren

VRAGEN OVER BEZORGING

Johan de Kruif 0345 - 515 767
Distributie:
Joke Andringa, Marten Batterink,
Ans van den Berg, Yme Jan en Jaaike Bosma,
Jan Dirk Buizer en Mirjam Melman,
Carolien Duivenvoorde, Jannus Geleedst,
Marga Gerards, Jurgen Geven, Gerdit Greve,
Caroline van der Laan, Jeroen en Jhemila
van Leeuwen, Yvonne Jakobs-Lommers,
Leo van der Kooij, Annemarie Roelink,
Wim en Carla Rubers, Winny Verdouw,
Marja ten Voorde, Harry van de Warenburg,
Frans Waroux

Overname van artikelen, tabellen en schema's is alleen toegestaan met de volgende bronvermelding. "Bron: Hak-al Jubileum-special 2025, Natuur- en Vogelwacht Culemborg." Overname van foto's of illustraties is zonder toestemming van de fotograaf of illustrator niet toegestaan.

De redactie behoudt zich het recht voor aangeleverde artikelen in te korten, aan te passen, niet te plaatsen en aangeleverde afbeeldingen niet op te nemen.

www.nvwc.nl

ADRESSEN EN INFO

BESTUUR

Contact opnemen met bestuur kan door te mailen naar bestuur@nvwc.nl of te bellen.

Kars Veling (voorzitter)

0345 - 531 689

Martin Heerschop (secretaris)

0345 - 520 380

Johan de Kruif (penningmeester)

0345 - 515 767

Gijsje van Ingen

nvwc.vaningen@gmail.com

Theo de Jong

0345 - 519 946

Ruud Post

VERTROUWENSPERSOON

Carolien Duivenvoorde
carolienduivenvoorde@pscd.nl
0345 - 505 423

INSECTENWERKGROEP

Kars Veling
0345 - 531 689
insectenoor@nvwc.nl

JEUGDROEP

Maartje van der Ploeg
06 - 10 75 98 66
Ewoud van der Ploeg
06 - 28 06 36 81
jeugdcoor@nvwc.nl

KNOTWERKGROEP

Harry van de Warenburg
06 - 44 70 47 54
knotcoor@nvwc.nl

LEZINGEN EN CURSUSSEN

Annette van Berkel
0345 - 531 689
lezingcoor@nvwc.nl

NESTKASTWERKGROEP

Harry van Warenburg
Gerrit van Utrecht
nestkastcoor@nvwc.nl

PLANTENWERKGROEP

Bram Schenkeveld
bramschenkeveld@gmail.com

TUIN- EN KLUSWERKGROEP

Frans Waroux
0345 - 515 393
kluscoor@nvwc.nl

VOGELWERKGROEP

Gerrit-Jan Klop
06 - 51 14 86 42

ZOOGDIERENWERKGROEP

Jurgen Geven
0345 - 533 756
zoogdierenoor@nvwc.nl

VRAGEN OVER INSECTEN

Annette van Berkel
0345 - 531 689
lezingcoor@nvwc.nl
Ewoud van der Ploeg
Agrius_convulvuli@hotmail.com
Maartje van der Ploeg
peetmaartje@hotmail.com

Alleen al voor die vier schitterende Hak-als per jaar zou je lid worden!

Ontdekken, beschermen, genieten!

Leden van de Natuur- en Vogelwacht Culemborg zijn graag met de natuur bezig. Al die enthousiaste leden zorgen voor gezelligheid en een goede samenwerking, voor het goede doel en zeker voor een inspirerende vereniging.

Wij zijn allemaal vrijwilligers en organiseren activiteiten die openstaan voor iedereen, dus ook voor niet-leden. Lezingen, excursies of natuurwandelingen bijvoorbeeld. Op onze website staan de jaarkalenders voor de senioren en voor de jeugd. Behalve de activiteiten op de twee kalenders, organiseren de werkgroepen ook diverse eigen activiteiten.

Lid worden?

Vul het aanmeldingsformulier in op onze website: www.nvwc.nl.

Wat krijg je voor je lidmaatschap?

Vier keer per jaar het schitterende verenigingsblad de Hak-al. Aankondigingen van alle activiteiten via de maandelijkse e-mailnieuwsbrief Tsjiepl! Mogelijkheid om deel te nemen aan alle activiteiten. Lid worden van een of meer werkgroepen. Stemrecht, je kunt dus meebeslissen over het beleid van de NVWC.

Heel veel dank aan de geïnterviewden, auteurs en fotografen!

Ook voor de Jubileum-special mochten we rekenen op kleine en grote bijdragen in de vorm van teksten, illustraties, krantenknipsels en foto's etc. van (oud)leden van onze vereniging. Zo kwam deze gevarieerde Hak-al met een mooie afspiegeling van 50 jaar NVWC tot stand.

Veel leesplezier!

*Berry, Eric, Gabrielle en Louis
Redactie Hak-al*

Agenda NVWC

In de Tsjiepp en op de website wordt de actuele stand van zaken over de activiteiten bijgehouden.

www.nvwc.nl

